

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

Disp. XXXIX. De diuisione accidentis in nouem summa genera.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94179](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-94179)

& sensibus, quia actiones sunt singularium substantium. Sensus ergo exterior vider quidem accidentis, non tamen abstracte, sed concrete, & video dicitur videre per se albedinem, per accidentem substantiam, de anim. c. 6. quia vider album seu coloratum, in quo includitur aliquo modo substantia: ergo similiter intellectus, licet primum mutetur ad cognitionem alicuius accidentis per se sensibilis, non tamen ut illud in abstracto concipiatur, sed in concreto. Ex quo si ut a primo illo conceptu non omnino excludatur substantia, quia in illo objectivo conceptu accidentis concreti necessario involvitur substantia, quasi recta & involuta accidentibus. Vnde dicere possumus, rem per se ac formaliter primo cognitam esse accidentis, rem autem adequate & quasi materialiter cognitam esse substantiam seu compositum ex substantia & accidente, quod per modum vnius substantientis in tali forma accidentali concipiatur.

X. Quod si hoc tantum authores prioris sententiae dicere voluissent, facile opiniones in concordiam redigerentur. Tamen aliqui expresse negant, primo concipi accidentis etiam in concreto; unde volente concipi ipsam substantiam nudam ut substantia est. Et consequenter aiunt, primam speciem impressam intellectui virtute intellectus agentis representare tantum substantiam ut sic, & non accidentis. Imo cum Thomist & alias teneant intellectum non cognoscere directe singulare, consequenter dicent cogitatiuam prius concipere substantiam singularem, quam accidentia eius, intellectum vero concipi e substantiam in vniuersali, saltem sub communi conceptu substantiae. Hae tamen sententia hoc modo exposita, mihi videtur improbabilis, quia si de cogitativa loquimur, cum etiam illa primo cognoscatur per speciem impressam a sensu vel phantasia, non potest primo recipere speciem representantem substantiam. Nam per sensationem vel phantasma per se tantum representatur accidentis substantia vero solum per accidentem: qui ergo fieri potest, ut primo imprimat speciem nudae substantiae? Quamuis ergo concedamus (quod satis controvrum est) cogitatiuam formare aliquando conceptum substantiae singularis ut sic, non est tamen credibile, illum esse primum conceptum formatum ex vi impressionis sensuum vel phantasia, sed summum comparare postea aliqua inquisitione, & quod discursus, qualis in illa potentia esse potest.

XI. Ascendendo igitur ad intellectum eodem modo philosophandum est, nam intellectus agens statim a sensibus, imaginatio, seu cogitativa apprehendunt sensibile objectum, imprimat intellectui possibili speciem proportionatam: non potest ergo imprimere speciem representantem solum substantiam. Et experientia id sat videtur docere, si enim dum sensus apprehendit accidentis, intellectus nudam substantiam contemplatur, statim discerneremus intellectuam apprehensionem a sensu, quod tamen non nisi post longum discursum & reflexionem facere possumus. Praterea, quia vel per illam speciem aut conceptum representatur substantia, absolute sine vello respectu ad accidentem: & hoc est impossibile non solum in primo conceptu, qui sit sine discursu ex vi impressionis objecti, sed etiam post longam rationem & discursum, ut recte docuit Toletus lib. 1. de anim. c. 1. q. 6. & satis id mihi probat experientiam post longam de substantia inquisitionem non possumus eius rationem exprimere: nisi vel per negationem, vel per habitudinem subiecti accidentium, Si autem ille primus conceptus respectivus est, non potest non supponere conceptum accidentis. Non igitur potest primo concipi substantiam illo modo, sed tantum ut involuta, & contenta in concreto accidentis. Neque rationes Soncinatis aut Iauell. aliquid amplius probant, nisi quod primus conceptus esse debet rei, vel concreti per modum substantientis.

XII. Atque hinc infero, quod licet res primo ac per se

cognita, re vera sit accidentis, tamen ab intellectu ex vi illius conceptus non cognoscitur formaliter sub ratione accidentis, id est, sub ratione inherenteris alicui, sed solum sub ratione huius sensibilis & materialis entis. Imo neque ex vi illius conceptus differit, an illud objectum sit compositum ex forma & substantia subiecto, vel quid simplex, sed tantum praeceps & ab. stratae id concepitur per modum vnius. Quod satis nobis ostendit mysterium Eucharistie, non enim magis concipiimus substantiam, ubi est sub accidentibus, quam ubi non est. Formaliter ergo conceptio accidentis ut inherenteris, & substantiae ut substantiantis, vel per sestantis, discursu postea acquiritur, & maxime ex rerum mutationibus: nam dum videmus accidentia mutari, circa aliquod subiectum ipsum subiectum mutari intelligimus. Vnde si comparatio habiter nos conceptus expreflos & formales accidentes ut accidentes est, & substantiae, ut est substantia, videatur sane non esse inter eos necessarius ordo, prout in nobis sunt: quia in principio per modum correlacionis substantiam & accidentem videmur concipi, cum solum per illam mutuam habitudinem illa discernere incipiamus: postea vero indifferenter possumus excitari ad utrumque directe cognoscendum, & indirecte seu in obliquo semper cognitio vnius terminatur aliquo modo ad alterum: quia, ut dixi, semper conceptio est connotativa seu respectiva: quamuis hoc in accidente proueniat ex imperfectione eius in substantia vero ex nostra. Sed in scientia de Anima.

DISPUTATIO XXXIX.

De divisione accidentis in nouem summa genera.

Duisio haec non solum a Metaphysico traditur, sed etiam a Dialectico, in ea parte in qua de praedicamentis disputat, altiori tamen magis exacta ratione ad primum Philosophi pertinet, ut ex his, quae de objecto huius doctrinae diximus, constare potest. Dialecticus enim non considerat de cem suprema entium genera ut corum naturas & essentias exacte declarat, id enim extra institutum suis esset, cum Dialectica solum sit quedam ars dirigens primum, operationes intellectus, ut artificiose, & cum ratione exerceantur. Vnde directe ac per se agit de conceptibus mentis, ut dirigibles sunt per artem, seu de forma & ordinatione conceptuum, quatenus per artem tribui potest. Quia vero conceptus mentis circumservantur, & in rebus fundantur, ideo de rebus tractat, non ut earum essentias & naturas declarat, sed solum in ordine ad conceptus mentis coordinatos: & hoc modo agit de decem generibus in ordine ad decem praedicamenta constituenta. Nam praedicamentum Logice sumptum nihil aliud est, quam generum & specierum, ut ad individua conuenientis dispositio sub aliquo supremo genere, quam dispositionem, in ordine ad definitions, predicationes, & demonstrationes conficiendas Dialecticus tradit. Et sub ea tantum ratione attingit res in praedicamentis constituentibus, & divisionem entis in genera summa. Propter quod dixerunt multi praedicamentorum interpres, Dialecticum in praedicamentis potius agere de nominibus, quam de rebus. Quod intelligendum puto, non quia nomina in praedicamentis ponantur, sed quia dialecticus magis considereret res in praedicamentis collocandas, quoad quid nominis, quam quoad quid rei, quantum illi satis sit ad rerum prima capita seu genera tradenda, sub quibus alia genera & species coordinantur.

At vero Metaphysicus directe & ex proprio instrumento hanc tradit divisionem, ut proprias rationes a Metaphysico & esse

et efficietas rerum inquirat. Atque hac ratione sub his etiam generibus diuidendo procedit per omnia entia genera sicutem usque ad illas specificas rationes, quae à materia sensibili & intelligibili abstrahunt: atque in aliis, quae materialiores sunt, etenus tācum attingit, quatenus ad suas diuisiones perficiendas necessaria sunt, ut in disput. proemiali declarauimus. Quoniam igitur de substantia iam differuimus, superest nobis dicendum de diuisione accidentis in nouem genera: atque ita manebit completa, & explicata diuina entis in decem genera, seu prædicamenta. Postea vero, sicut in substantia fecimus, ita in singulariis accidentiis generibus per omnes eorum gradus subalternos vel specificos discurremus, quācum latitudo obiecti Metaphysicæ postulare aut permettere videbitur. De hac autem diuisione tria in communis consideranda occurunt, nimirum de immissione eius, de sufficientia, ac demum de qualitate seu Analogia eius.

SECTIO I.

Primum accidentis in communi immediate diuidatur in quantitatem, qualitatem, & alia summa genera accidentium.

Ratio dubitandi est, quia multis modis videtur posse accidentis diuidi in pauciora membra, quae illa nouem sub se complecantur: ergo non est immediata diuisio, sed implicite continens & transiles (ut ita dicam) plures immediatores. Antecedens patet primo: nam accidentis diuidendum prius videtur in completum, & incompletum. Quod enim inter accidentia illa duo membra inveniantur, negari non potest, tum quia quædam accidentia ponuntur directe in prædicamento, alia reducuntur, tum etiam, quia dantur accidentia partialia & integræ. ergo sicut ob has causas diuiditur substantia in completam & incompletam, ita etiam accidentis. Vnde sicut illa diuisio adæquata est substantiæ, ita hec erit accidentis. Et sicut in substantia necessaria fuit ad constitutum supremum genus, ita in præsenti magis necessaria videatur ad constituta & distinguenda supra genera. Quia aliæ vel non erit adæquata diuisio accidentis, prout constitutum est substantia sub ente, vel non complectetur omnia, quæ in diuisione continentur. Quia nouem genera summa tantum sub continent accidentia completa.

Atque hinc oritur secunda difficultas, cur videlicet hic non præmitatur diuisio accidentis in primum & secundum seu in singulare & vniuersale. Sicut diuisio est substantia in primam & secundam: quia non est dubium, quin illa duo membra etiam in accidentibus inveniantur & exhaustant diuisum, & consequenter sint immediatoria, cum in unoquoque prædicamento accidentis inveniantur.

Tertia ac præcipua difficultas est: quia accidentis opere diuidi potest in illud, quod est propria forma realis inhaerens substantiæ, & illud, quod tantum est modus realis afficiens substantiam extra rationem & complementum eius. Nam quod dentur hi duo modi accidentium, certum nobis est, & superior probatum. Quod vero inter se valde diuersi sint, patet ex ipsa ratione afficiendi substantiam, quam habet valde diuersam: & ex diuerso modo, quo à substantia distinguuntur: ac denique ex ipsa ratione entitatis & modi realis, quæ pertinent ad primarias entis differentias, vel supra diff. 7. declarauimus. Quod denique illa duo membra adæquate diuidant accidentis, patet, quia includunt immediatam oppositionem & contradictionem: vnde non potest excogitari medium seu accidentes, quod non sit entitas aut modus afficiens substantiam. Quo tandem fit, ut omnia nouem ge-

nera accidentiū sub illis membris contineantur, quæ proinde in ea subdiuidi poterunt. Igitur hac etiam ratione illa diuisio non est immediata, sed mediata.

Quarta difficultas generalis est de multis aliis eō-
ueniens & differentiis, quæ inter illa membra re-
periuntur, ratione quarum confici possunt plures di-
uisiones immediatores. Ut verbi gratia, diuidi pos-
set accidentis in absolutum & respectuum, & absolu-
tum rursus in quantitatem & qualitatem, & respec-
tuum in respectuum secundum esse seu prædicamen-
tale, quod proprio dicitur ad aliud; & respectuum secundum dici transcendentale, quod potest
viterius diuidi in alia sex genera. Rursus potest diu-
idi accidentis in spirituale & materiale. Et rursus hæc
duo membra possent in alia subdiuidi usque ad vi-
tias accidentium species. Item potest diuidi acci-
dens in communis in permanens & successivum, &
sic viterius usque ad viitimas species. At tandem di-
uidi potest & maxime proprie in accidentis intrinsece
afficiens substantiam, & extrinsece tantum denomi-
nare: ut prius membrum subdiuidatur in tria prima
prædicamenta: posteriorius autem sex viitima sub se con-
tineat, ut multi volunt.

In contrarium autem est, quia si illa diuisio non es-
set immediata, neq; esset doctrinalis, neque in rigore
sufficiens. Primum patet, quia diuisio, ut recte tradi-
ta sit, debet per omnes differentias vel modos pro-
ximos usque ad remotoria membra procedere: alias
valde imperfecte explicabit naturam diuisi. Secun-
dum patet, quia qua ratione numerantur tot mem-
bra mediata seu remota, possent multo plura numerari,
que distinctius declararent amplitudinem acci-
dentiis: non potest ergo certa aliqua ratio illius diui-
sionis tradi, nisi immediata sit.

Notationes ad questionis resolutionem.

DE hac quæstione nihil fere inuenio ab authori-
bus dictum, quia vix hanc diuisiōem in parti-
culari explicant, sed eam cum diuisione entis in de-
cem prædicamenta confundunt, tamen cum illam
tradant tanquam aliquo modo immediatam, à fortiori idem dicent de præsenti diuisione. Omnes tamen in hoc tantum videtur immediationem po-
nere, quod genera summa, cum sint primo diuersa,
in nullo conuenient, iuxta doctrinam Arist. s. Met.
c. 9. & lib. 10. cap. 5. vbi hoc differimen ponit inter ea,
quæ proprie differunt, & quæ diuersa sunt, quia illa
aliquo differunt, nam etiā in aliquo sunt vnum: hæc
vero non aliquo differunt, sed se ipsis; quia in nullo
conuenient: cuiusmodi sunt summa prædicamen-
torum genera. Veruntamen hæc sola responsio non
videtur sufficiens ad hanc rem explicandam; nam
cum dicuntur summa genera accidentium in nullo
conuenire, vel est sensus, quod in nullo prædicato
transcendentali sive vniuoco, sive analogo conueniat,
vel quod nullū proprium genus habeat commune,
Prior sensus est manifeste falsus: & ideo in opposito
sensu negari non potest, quin sicut prædicamenta ac-
cidentium, & inter se & cum substantia habent ali-
quam conuenientiam in ratione entis, ita in ratione
accidentis habeant inter se aliquam conuenientiam,
quam nō habent cum substantia, quā necesse est esse
in aliqua ratione sibi magis propria, & consequenter
sibi etiam magis immediata, quam sit ratio entis: ergo
pari modo negari non potest, quin inter quædam
prædicamenta accidentium sint aliquæ conuenientiæ
propria & peculiares, quæ non sunt communes aliis
generibus accidentium, ut manifeste probant ratio-
nes dubitandi propositæ: non possunt ergo genera
accidentia dicuntur primo diuersa, quia nullum huius-
modi conuenientiam habeant. Posterior autem sensus
verus est, ut Sect. 3. latius videbimus: ille tamen
non sufficit ad satisfaciendum difficultatibus pos-
itis, seu rationem reddendam, eur, sicut ens secun-
dum

dum generalem quendam modum essendi determinatur prius ad accidens, ut sic, & deinde ad accidentia magis determinata seu particularia, non ita accidentis in communi intelligatur determinari per modos quosdam communes multis praedicamentis accidentium, prius quam ad propria praedicamenta seu genera accidentum contrahitur.

VII.

Aduertendum est igitur duobus modis dici posse vnam divisionem immediatam alia. Primo, quia per pauciora membra datur, quae subdividi possunt per omnia membra alterius divisionis. Secundo, quia differentia vel modi contrahentes diuīsum in una divisione, per se, & secundum proprium concipiendi modum fundatum in rebus, sunt medium inter diuīsum & alia membra alterius divisionis, ut est sensibile inter viuens, & rationale: & plura exempla vtriusque membri in seq. afferemus.

Questionis resolutio.

VIII.

Decidendum itaque est, divisionem dictam non esse ita immediatam, quin possint aliae immediatores excoigitari, si absolute de quacunque divisione per pauciora & generaria membra loquamur, nihilominus tamen quatenus accidentis proxime & adaequate diuidi potest in membra, quae sunt genera primo diuersa, illam divisionem esse immediatam, & omnium aptissimam ad doctrinam tradendam. Priorem partem probant sufficierent exempla omnia, & argumenta in principio posita: ostendunt enim, ut dixi, aliqua praedicamenta accidentium habere inter se aliquas conuenientias, vel similitudines non communes omnibus accidentibus, secundum quas confici possunt aliae divisiones per pauciora membra vterius diuisibilia in res diuersorum praedicamentorum: ergo secundum illum concipiendi modum excoigitari facile possunt divisiones aliae per membra immediatores accidenti in communi: quidquid enim sub accidente commune est multis generibus, concipiatur ut immediatus illis. Posterior vero pars declaratur, quia nullum potest dari genus commune diuersis praedicamentis accidentium, ut in Sect. 3 latius dictum sumus: ergo quacunque ratione diuidatur accidentis in pauciora, & communiora membra vterius diuisibilia in res diuersorum praedicamentorum non diuiditur per membra, quae sunt vera genera: ergo si adaequate diuidi debuit per membra, quae sunt genera primo diuersa, id est, quae in alio genere non conueniant, non potuit altere diuidi. Fuit autem necessarium tradere divisionem accidentis in omnia genera primo diuersa dicto modo, ut omnium rerum quidditates & genera ac species possent iuxta doctrinam methodum inuestigari ac cognosci.

IX.
*Obiectio*i* Obiectio*ii**

Dices, eadem ratione non suisse nobis praemittendam divisionem entis in substantiam & accidentem, sed immediate diuidendum ens in decem genera. Respondetur, potuisse quidem id fieri, non tamen suisse ita conueniens, neque esse parem rationem, tum quia oportuit communem rationem accidentis, quae essentia est omnibus accidentibus explicare, eam cum substantia conferre, tum etiam quia ratio accidentis ut sic essentialis est, & positiva, & omnes modi, quibus genera accidentium constituantur, & distinguuntur, proxime determinante essentialiter ipsam rationem accidentis, ut sic, & non rationem entis: & ideo sub accidente optime & immediate diuiduntur nouem genera. In aliis autem divisionibus accidentis, quae per pauciora membra tradi videtur, aut non reperitur coordinatio essentialis, secundum rationem inter modos constituentes talia membra, & eos, qui determinant genera accidentium: aut illi modi non sunt possit, sed negatiui: aut non sunt essentialis sed exrinseci, & accidentales: aut denique non possunt sub illis conuenienter subdividi genera primo diuersa. Quia interdum res eiusdem praedica-

menti, tantum specie distinctae inter se, continentur sub illis membris diuersis: & & contrario res diuersorum praedicamentorum ad idem membrum pertinent: quae omnia declarabuntur commodius discurrendo per singula exempla superius proposta.

Circa primam obiectiōē tractatur diuīsōe accidentis in completum & incompletum.

Prima ergo obiectio erat de divisione accidentis in incompletum & completum: in qua primum explicandum est, quid nomine accidentis completi & incompleti intelligatur. Quidam enim sola concepta accidentium intelligunt esse completa accidentia: incompleta autem esse accidentia in abstracto. Qui accidentis concretum significat totum compositum, quod proprio completum est: abstractum vero accidentis est sola forma, quae incompletum quid est, natura sua ordinatum ad tale compositum constitutendum. Vnde per actionem accidentalem non fit per se accidentis abstractum, sed concretum, quia naturarum actio per se prima tendit ad completum, & ideo dixit Aristot. per calefactionem non fieri calorem, seu calidum. Tandem forma substantialis est res incompleta: ergo multo magis forma accidentalis in abstracto sumpta.

Sed haec sententia probari non potest: aut enim concretum accidentis sumitur ratione solius formae, vel ratione totius compositi ex materiali & formalibus: sub prioritate vere dici potest accidentis, sub posteriori autem non tam dici potest accidentis, quam ens per accidentem: ut illud appellat Aristoteles. Metaph. cap. 6. & dictum a nobis est disp. 4. Sect. 3. Quapropter cauenda est aquinocatio de nomine accidentis, quam declarare possumus ad eum modum, quo Arist. distinxit nomen accidentis lib. 5. Met. cap. 30. vbi ait, accidentis interdum vocari aliquid, quia fortuito evenit, quod solum dicitur accidentis, quia per accidentem contingit: proprie vero accidentis dicitur quod inest alicui extra rei essentia: si ergo concretum accidentis ratione totius compositi vocari potest accidentis, quia per accidentem in eo congregantur res diuersorum generum: quamquam illud per accidentem, non significet fortuitam congregationem, sed solum accidentiarum coniunctionem plurium rerum, non tamen potest illud compositum propriis accidentibus appellari, ut à substantia distinguatur, cum in illo substantia includatur. Propter quod recte sentiunt, qui negant, haec concreta sic considerata in praedicamento collocari, quia neq; in praedicamento substantia, neque in praedicamento accidentis collocari possunt. Et quia in praedicamentis non entia per accidentem, sed per se collocari possunt. A fortiori ergo tale concretum sic spectatur non potest appellari accidentis completum, quia quod accidentis non est, nec completum accidentis esse potest. Inonec ens completum potest proprie vocari, quia recte solum ens per se vnum est proprie completum ens. Vnde si subiectum illius compositi sit substantia completa, compositum ipsum ex substantia & accidente erit plusquam completum, & ideo erit proprie ens per accidentem.

At vero si loquamur de illo concreto ratione solius formalis, sic dici quidem potest accidentis completum, tamē non est cur idem accidentis abstractum incompletum censeatur, quia concretum formaliter tantum dicit ipsum formam accidentalem, iuxta veriorem & communiter receptam sententiam Diu Thom, & Commentatoris 5. Metaphys. text. 14. Qui consequenter ait contra Autennanum in sua Logica: concretum & abstractum accidentis formaliter ac praeceps idem significare, solumque dif-

ferre, quia concretum dicit ipsam formam ut actu informantem subiectum, & constitutum concretum ipsam, ab abstractum vero praeceps dicit ipsam formam ac per se est. Hic autem differentia non est satis, ut albedo dicatur accidentis incompletum, partitus quam albus; quia actualis inhaesio, quam magis exprimit album, solum est quidam modus formae accidentalis, qui non complet illam in ratione accidentis. Vnde non potest dubitari, quin quantitas separata tam completum accidentis sit sicut coniuncta. Nec refert quod forma ipsa accidentalis sit instituta ad afficiendum subiectum, quia non dicimus huiusmodi accidentis in abstracto esse ens completum, sed esse accidentis completem, quod est valde diuersum: nam accidentis quantumvis in se perfectum, est incompletum in latitudine entis. Et ideo ratio illa soli probat, abstracta accidentia esse incompleta entia, non tamen esse incompleta accidentia. Imo vero idem dicendum est de concreta ratione formalium significatorum. Quapropter in hoc non est simile de formis substantialibus: illae enim & sunt entia incompleta, & substantia etiam incompleta, quod illis perfectius est, quam esse accidentia completa. Denique quod affectebatur de termino actionis, nihil ad rem presentem facit, quia naturalis actio tendit ad compositionem, sive illud sit proprium, sive per accidentem tendit etiam ad formam non in se, sed in subiecto, & ideo magis dicitur cedere ad concretum quam ad abstractum, etiamque utrumque completum sit in ordine accidentis.

Incompletum ergo accidentis distinguendum est a completo tam in concreto quam in abstracto: utique enim ratio potest in utroque membro repetiri, tamen quia in abstractis concipiatur (ut ita dicā) magis pura ac praeceps ratio accidentis, in eis explicandum est utrumque membrum: facile enim deinde poterit ad concreta applicari. Completum ergo accidentis dicitur, quod in ratione formae accidentalis est integrum ac totalis forma: incompletum vero accidentis dicitur, quod habet rationem partis respectu completi. Quod explicatio patet, tum ex proprietate terminorum, tam ex propositione sumpta ad substantiam completam & incompletam, quas supra hunc modo declarauimus: nam sicut substantia in suo ordine comparatur ad totum & partem, ita & accidentis in ordine suo. Ex quo fit, sicut substantia potest esse completa, vel incompleta Physice aut Metaphysice, ita etiam accidentis. Dicitur autem accidentis Physice completum quod neque est, neque ex se ordinatur ut componat per se aliud accidentis, quia tunc vere habet rationem totius seu integrum accidentis. Dico autem non debere ordinari ad componendum aliud accidentis, quia licet ordinetur ad componendum cum substantia vnum compositum, hoc non tollit rationem accidentis completi, eo quod illud compositum non sit verum accidentis. Addo, quod licet interdum vnum accidentis ordinetur ad actuandum vel recipiendum aliud, ut verbi gratia, potentia ad actum, vel actus ad potentiam, nihilominus hoc non impedit, quin utrumque esse possit accidentis completum: quia utrumque in ratione sua habet integrum speciem, & non componit cum alio vnum per se, sed tantum per accidentem. Et ideo accidentis Physice incompletum illud, quod Physice componit seu integrat aliquod accidentis per se vnum, ut partes, verbi gratia, quantitas continet, quod sunt in continuo, tamen sunt incompleta accidentia: gradus etiam intensionis eiusdem caloris potest dici accidentis incompletum Physice. Et punctum potest dici natura sua incompletum accidentis: Quo fit, ut idem accidentis secundum diuersas rationes possit dici completum & incompletum. Ut communiter censetur de linea, vel superficie: nam quatenus habet propriam extensionem, est quantitas completa, quatenus vero est terminus aut vinculum alterius quantitatis, censetur incomple-

Tom. II. Metaphys.

ta. Et eadem qualitas inchoata seu in gradu remissa est essentialiter completa, entitative autem seu intentive est incompleta. Motus etiam quatenus est ipsius terminus in fieri, ceterum quid incompletum; tamen prout est passio subiecti seu mobilis, habet completam quandam rationem accidentis, & suum constituit praedicamentum, ut videbimus.

Metaphysice autem dicitur accidentis completum illud, quo habet integrum essentialiam alicuius accidentis. Vbi statim occurebat quæstio, an genera accidentia possint dici accidentia completa, vel solum species ultime, aut individua. Aut si illa sunt accidentia completa, oritur quæstio de differentiis, cur scilicet non sint etiam accidentia completa: nam sicut differentia est pars, ita & genus, & sicut genus ut possit dici de specie, concipiatur aliquo modo per modum totius, ita etiam differentia. Sed hæc eodem modo expedienda sunt: quo similia de substantia tractauimus. Dicendum est enim, genera omnia, qua ponuntur in linea recta alicuius praedicamenti accidentis, esse accidentia completa: quod ex ipso modo concipiendi, & significandi patet: quantitas enim calor, habitus, & similia, concipiuntur & significantur ut integræ formæ accidentales, sive sub generali ratione, sive sub specie concipiuntur: quia vel expresse, vel implicite dicunt totam formam seu totam essentialiam eius, & per modum totius. In quo est magnum discrimen inter differentiam & genus: nam differentia semper significatur per modum partis, saltem quod formale significatum eius. Proprie igitur accidentia incompleta Metaphysice sunt differentia accidentium, & genera, si praeceps sumuntur ut partes, non vero absolute sumpta.

Ex quibus tandem ad primam instantiam respondetur, divisionem illam accidentis in completum & incompletum, vel presupponi tanquam virtute seu proportione contentam in simili divisione substantie: vel certe commodius posse applicari ad singula praedicamenta accidentum, scilicet, ut sit quantitas completa & incompleta, & qualitas similiter, & sic de aliis. Nam sub generali ratione accidentis vix aliquid potest censeri incompletum simpliciter, aut habere rationem partis, nisi ad particularia genera descendatur: quia ratio accidentis imperfecta est, & communissima, & ideo quantum est ex se, in quoque modo, quantumvis imperfecto, omnino includitur, quæ ratio in Sect. 3 examinabitur. Adde, quod illa diversitas in ea generalitate sumpta non est absolute, sed respectiva, nam, ut dixi, accidentis, quod est completum sub vna ratione, est incompletum sub alia. Item non est semper differentia essentialis, nam interdum accidentis remissum dicitur incompletum, licet essentialiter completum sit. Denique non semper est diversitas rerum, sed intentionum, seu ex modo concipiendi nostro ut patet in differentiis & speciebus accidentium. Propter hæc ergo non accidentis in completum vel incompletum, sed absolute in nouen genera diuisum est. Ut hinc obiter constet, quando dicitur accidentis diuidi in nouem genera, non sumi genus propriæ & rigorose, sed ut includit omnia, quæ in unoquoque praedicamento constituantur, sive directe, sive reductive. Itaque cum accidentis dicitur, aliud quantitas, aliud qualitas, &c. non sumitur quantitas, vel qualitas prout est rigorose genus: quo modo est sola quantitas vel qualitas completa: alias diuisio non esse adæquata diuisio. sumitur ergo quantitas (& idem est de aliis) in tota sua amplitudine, licet postea ad constitendum proprium genus talis praedicamenti propria ratio quantitatis completa accipienda sit: quod hic pro praedicamentis omnibus sit animadversum, ne id repetere necessite sit.

Expeditur secunda obiectio.

XVI.

Ac idem. **I**N secundo exemplo de divisione accidentis in singulari & viuensale, seu in primum & secundum, nihil est quod immoremur, nam divisione illa quatenus *Metaphysica* est, magis est divisione viuens, quam entis litterarum diuidi vel accidentis, & ita supra tractata est disp. 4. 5. & 6. Quatenus vero pertinet ad intentiones subiectibilis & praedicabilis, magis est *Dialectica*, quam *Metaphysica*: & utroque modo est generalis ad omnia entia, nec in accidentibus habet aliquid peculiare. Et quod hoc est diuersitas inter substantiam & accidentem: nam in substantia propter peculiarem subiecti rationem, necessarium fuit rationem primae substantiae distinguere a ratione secundae, in accidentibus vero nulla fuit necessitas. Vnde nec individuum accidentis consuevit appellari primum accidentis respectu praedicatorum viuensalium: nam licet in existendo, singulare sit suo modo prius quam viuensale, tamen in hoc, ut dixi, nihil peculiare habet accidentis, sed prouenit ex communione singularis & viuensalibus.

Circumteriam obiectiōnēm alię divisiones explicantur.

XVII.

Accidens in entitate & modum us diuidatur. **I**N tertia difficultate admittimus omnia, quae de illa divisione accidentis in rem & modum ibi dicuntur: inde vero solum fit divisionem illam esse immediatorum priori modo supra declarato. Nihilominus tamen hoc loco necessaria non est: primo quidem, quia divisione illa formaliter sumpta generaliter est, & substantia proportionaliter conuenit: & de ente in communione potest. eamque propterea attingimus disputatione 9. Sect. 1. & 2. Secundo, quia illa divisione non confert ad diuidenda genera accidentium primo diuersa, nam sub eodem genere praedicamentali, possunt interdum includi accidentia, que proprias habeant entites, que tantum sint modi entium, ut sunt in genere qualitatis color & figura. Ex quo intelligitur, illa duo membra, per quae illa divisione traditur, per se formaliter non mediat inter accidentis in communione, & modos quibus determinatur ad supra genera accidentium: nam accidentis intelligitur determinari ad genus qualitatis abstrahendo ab hoc quod sit propria entitas, vel tantum modus entis.

XVIII.

Accidens in abstractum & speciem quod modo diuidatur. **I**dem fere dicendum est de divisione in absolutum, & respectuum. Nam etiam haec divisione magis pertinet ad communem rationem entis, quam ad propriam accidentis. Et præterea, si respectuum, ut ibi infinitatur, complectitur respectuia transcendentalia seu secundum dici, nullum est accidentis, quod respectuum non sit: unde non potest accidentis diuidere. Si vero respectuum sumatur proprio pro praedicamento ad aliquid, sic nihil est utilitatem in ea divisione, tum quia hoc ipsis quod unum tantum genus dicitur esse ad aliquid, reliqua omnia dicuntur esse absoluta: tum etiam quia per hanc absoluti appellationem vix aliquid commune octo generibus accidentium explicatur, præter negationem ipsius ad aliquid.

XIX.

Accidens permanenti aliud, aliud successuum. **A**d eundem modum philosophandum est de divisione accidentis in spirituale, & materiale, nam et accidentis in iam haec duo membra transcendunt fere omnia entia: & in substantiis primario inueniuntur, & consequenter in multis generibus accidentium: unde non sunt apta, ut per ea descendamus ad diuidenda genera entium primo diuersa. Neque etiam sunt proprium medium inter accidentis ut sic, & modos, quibus ad supremam genera determinatur: nam accidentis determinatur ad qualitatem abstrahendo a materiali vel immateriali. Et idem est dicendum de accidente naturali vel supernaturali, & similibus. Præfertim de permanente & successivo, quod in ultimo exemplo tangitur. Quanquam illa membra iuxta opinionem mul-

torum, non semper sunt essentialiter differentia, de quo infra videbimus.

Atque eadem ratione nihil ad præsens referit divisione accidentis in proprium & commune, quæ in divisione prædicabilium latius tradi solet: nam hac divisione per se ac formaliter non variat rationem accidentis, sed diuinationem eius ex subiecto. Exidem à fortiori est de accidente separabili vel inseparabili. Quod si inter haec est diuersitas essentialis, formaliter prouenit ex modis vel differentiis praedicamentorum accidentium. Vnde interdum in diuersis praedicamentis interdum in eodem illa varietas accidentium reperitur. Atque ita obiter explicuum non solum divisionem hoc loco intentam, sed etiam alias, quæ de accidente tradi solent: ob hanc enim principiam causam illas dubitandi rationes proposimus.

SECTIO II.

Vtrum divisione accidentis in nouem generis sufficiens.

X duobus capitibus, quæ ad sufficiemtiam requiruntur, oritur magna difficultas in hac questione. Vnum est ut omnia membra sint distincta realiqua in unum concident, & ita præciora sint quam numerantur. Aliud est, ut præter haec non sint alia quæ ab his genere distinguantur.

Difficultates circa distinctionem membrorum divisionis.

Circa primum, ut supponamus nunc quantitatem & qualitatem esse distinctas, in ceteris fere omnibus est difficultas: nam relatio in re nihil videtur esse distinctum ab omnibus absolutis. Acti, ideo distinguatur a primis tribus praedicamentis, tamen & relationem essentialiter includit, & (quod difficultus est) in re non distinguitur a passione. De vbi, & quando, magna in primis difficultas est, quomodo distinguantur a tempore & loco, quæ sub quantitate collocantur, grauiorque difficultas est de duracione vienius cuiusque rei, quæ sub praedicamento. Quod collocanda videatur, quod modo ab existentia vienius rei distinguatur: videtur enim nihil distinguui, & ideo nihil esse cur in praedicamento proprio accidentis colloetur. Præterea est difficultas de habitu, quia habitus nihil aliud est, quam vestis, si in abstracto sumatur, aut esse vestitus, si sumatur in concreto: sed vestis nihil aliud est quam substantia quendam tali figura vel qualitate affecta. Quod si in ea consideretur sola denominatio, extrinseca quam tribuit homini vestitus, illa in primis nihil realis est, ut in interaccidentia realia mereatur nominari, & deinde etiam concipiatur ut aliquid accidentale non est quid distinctum à loco, nam vestis non comparatur ad vestitum, nisi ut proximus locus illum circundans. Deinde situs nihil videtur esse distinctum ab vbi seu existentia, in loco, vel si quippiam addit, ad summum esse potest, aut relatio quædam partium locat ad partes loci: aut certe, quasi figura quædam resultans in loco ex tali positione, qualis apparuit in sedente, vel stante, & cetero. Nihil ergo est in hoc genere, quod in aliis contentum non sit.

Et augeretur difficultas quoad hoc ipsum caput, nā illa nouem genera, ut diximus, non solum numerantur ut distincta, sed etiam ut primo diuersa: sic autem impossibile videtur tot esse prima genera. Primo quidem proper communem difficultatem de accidente in quo omnia conueniunt, de qua ex professo dicturi sumus fest. seq. Secundo quia multa ex his

prædi-

praedictis conuenient in aliquibus essentialibus differentiis: ergo necesse est, ut in aliquo genere conueniant, nam, ut dicitur in Antep. Generum non subalternatum positorum non possunt esse communes differentiae: ergo genera que habent communes diff. entias, sunt subalternatum posita. Dicuntur autem genera subalternatum posita quae ita se habent, ut vel unum sub altero, vel verumque sub uno tertio genere colloetur, ut sumitur ex Aristotele. 4. Topic. c. 2. & 6. Topic. cap. 3. loco 41. Antecedens primum probatur: nam esse spirituale vel materiale, differentiae sunt accidentis, & tamen communes sunt multis ex dictis generibus: similiter esse absolutam formam, vel respectuam: item esse formam propriam, vel modum, ac denique esse proprie inhaerentem, quod maxime commune est quantitati & qualitati, vel esse tantum extrinsecus denominantem, quod maxime conuenit actio- nibus continenti.

Difficultates circa sufficientiam divisionis.

Circa aliud caput non minores difficultates occurunt. Prima ac praecipua est, quia vel sub accidente distinguimus omnes denominations realis, quae sunt extra substantiam rei, vel tantum illas quae sumuntur forma extrinseca inhaerente: hoc posteriori modo sine dubio non essent tot accidentia genera, ut argumenta priora conciunct: priori autem modo multa sunt, quae sub his non continentur. Quod pater primo de his de nominationibus esset, amatum, &c. Neque enim dici potest, huiusmodi: denominations esse rationis tantum, nam ex forma reali & habitudine reali sumuntur, non minus quam denominatio agentis. Unde aliter potest eadē difficultas declarari, nam eadem dependentia prout denominat agens vel patiens, dicitur constitutere duo genera accidentium, scilicet actionis vel passionis: ergo id actus immaterialis prout denominat actus ipsum agens, v.g. videns, & passus obiectum visum, constitutus duas rationes, vel duo genera accidentia.

Atque hoc difficultas potest secundo extendi ad plures alias formas denominantes, nam superficies corporis continent, ut extrinsece denominant aliud contentum vel locatum, dicitur constitutere specialegens accidentis: ergo ut actiu[m] nominat rem locantem, constituet aliud accidentis genus. Et idem argumentum est de habitu ut denominat vestitum, vel vestientem: cur enim agens & patiens ut sic in diversis generibus accidentis collocantur, & non locis & locatum, ut sic, & vestiens ac vestitum.

Tertio ex rebus artificialibus multe denominations reales consurgunt, quae non possunt ad dicta genera accidentium reuocari, v.g. vas esse deauratum, denominatio realis est, quae tamen ad nullum ex dictis generibus pertinet. Item exercitus aliquam peculiarem formam dicit in tali hominum collectione quae excludit nequit a ratione accidentis, eo quod sit ens per accidentem, alias nec domus, ut sic, & multo minus numerus essent collocata inter accidentia. Quod si quis dicat, exercitum reuocari ad figuram ratione talis compositionis, vel ad relationem ratione ordinis, eadem ratione possemus excludere situm, vel habitum a peculiari genere accidentis.

Et quae quartae difficultas huiusmodi, quia in humanis rebus seu moralibus sunt plures denominations, extrinsecus quidem, tamen reales, quae ad dicta genera reuocari non possunt, ut esse regem, doctorem, & similes. Neque enim haec sunt excluduntur eo quod sunt entia rationis: nam licet apprehensio haec denominations, ut inhaerentes seu intrinsecas, sunt entia rationis, tamen ut in se sunt, re vera sunt denominations sumptu[m] a formis realibus licet extrinsecis ergo vel omnes extrinsecas denominations reuocanda sunt a generibus realium accidentium, vel

Tom. II. Metaphys.

non est cur haec reuocantur. Nam etiam aliae denominations si apprehendantur ut inhaerentes, erunt entia rationis, ut patet in denominatione creatoris, que si apprehendatur ut sumpta ab aliquo temporali Deo adueniente, solu[m] est relatio rationis. Atque hæc difficultas exteditur ad actus humanos quatenus liberis denominantur seu morales: nam haec ipsa denominatio extrinsecas est: item quatenus denominantur studiosi, aut praua moraliter, vel prohibiti, aut praecipi. Item habet locum haec difficultas in hominum cōgregatione quatenus denominatur ciuitas aut res publica, que denominatio non oritur ex situ vel figura cōfurgente ex tali ordine, sed est moralis, & diversa rationis ab aliis.

Quinto in rebus etiam Physicis reperimus motu, qui est verum accidentis, & sub illis generibus non continetur. Quod si dicas excludi, quia est incompletum quid, & in fieri, eadem ratione excludenda erunt actio & passio: nam etiam dicunt res incompletas & in fieri. Vel certe si dicas, modum reuocari ad actionem & passionem: aut reuocabitur tanquam genus commune illis: & sic non erunt illa duo genera summa: vel tanquam in re idem cum illis: & sic etiam actio & passio non essent distinguenda, quia in re tam sunt idem inter se sicut cum motu: & sicut distinguuntur habitudine ad agens & patiens, ita motus habet propriam habitudinem ad terminum. Præterea sunt in rebus Physicis causalitates causa formalis, materialis, & finalis, à quibus haec causaliter nominantur causæ in actu: cur ergo illæ non constituant propria genera sicut actio? Nam, ut in superiorib[us] videmus, actio nihil aliud est quam causalitas agentis, sed aliae causalitates sunt esse reales, & non minus accidentia suis causis quam actio agenti: ergo & que constituere debent propria accidentium genera.

Sexta difficultas sumi potest ex rebus Metaphysicis, nam haec divisio, cum Metaphysica sit & ad accidenti, ut condistinguitur a substantia in ratione substantiarum, comprehendere debet omnia accidentia substantiarum creatarum etiam immaterialium: in illis autem substantiis aliqua accidentia inueniuntur, quæ in his generibus non comprehenduntur: ergo est insufficiens divisio. Minor de duobus accidentibus potissimum probatur. Vnum est ubi, nam illæ substantiae, cum immensæ non sunt, alicubi sunt definitæ: & cum immutabiles non definiunt, mutant ipsum ubi: quod est signum, hoc esse quoddam accidentem in illis: illud autem ubi non est per circumscriptiōnē extrinseci loci continentur ut est in rebus corporalibus: ergo est accidentis genere diuersum. Quod si quis dicat etiam in rebus corporalibus esse ubi intrinsecum distinctum à loco circumscribente, hinc duobus modis augetur difficultas, tantum abest ut solvatur. Primo, quia hinc sequitur in rebus corporalibus distinguenda esse duo genera localium accidentium (ut sic dicam) vnum loci extrinseci continentis, aliud ubi intrinseci. Secundo, quia etiam ubi corporeum genere diuersum est ab ubi immaterialium substantiarum: nam illud est quantum, hoc vero indivisibile. Aliud accidentis substantiarum immaterialium est propria duratio earum, nam si in substantiis inferioribus inter accidentia numeratur duratio, & vocatur tempus, vel quando, cur non etiam in immaterialibus substantiis? Quod si distinguuntur certe est accidentis genere diuersum, nam ea longe alterius rationis, cum successionem non habeat, neque extensionem.

Septimo, inter accidentia non solum numerantur ea quæ immediate accidentia substantiarum, sed etiam ea quæ accidentia accidentibus, alias, nec figura, nec habitus, vel similia numeranda essent in accidentibus. At vero accidentia accidentium multo plura sunt, quam quæ in aliis generibus continentur: ergo. Probatur minor, quia uniuersum generi accidentium tribuit Aristoteles proprietates quasdam accidentia-

les, quæ ad alia prædicamenta non pertinent, ut quæ-
ritati tribuit esse mensuram: quæ ratio non est de-
finita quantitatis, neque est qualitas vel aliquid simi-
le, & id est de aliis similibus proprietatibus. Nec satis
est dicere has proprietates reducere ad ea genera, qui-
bus tribuuntur, alias nec cetera prædicamenta distin-
guenda essent a substantia, quia ad illam reuocari pos-
sum, cum sine proprietates clusi.

X.
Ultima. Ultimum sumere possumus argumenta ex Arift. qui in Postpred. numerauerit plures denominations accidentales prater eas, quæ in dictis generibus accidentium continentur, ut esse simul prius & habere in quadam alia significatio, &c. Cur ergo illæ non confituntur plura genera accidentium, cum extrema omnia genera numerentur?

Antiquorum opiniones.

XI. **O**lim non desuerunt qui prædicamentorum numerum vel augerent vel minuerent. Pythagorici ponebant viginti prædicamenta, vt sumitur ex Aristotle. *Metaphys.* cap. 5. Plato vero interdum ad *avnum* genus entis omnia reuocat, vt in *Sophista*: interdum vero ad quatuor, vt in *Philebo*. Alii vero plura, ali autem patiora posuerunt, vt viderelicet apud *Sumpl.* & *Vener.* in principio *Prædicamentorum*, & *Philopon.* *Prior.* cap. 2.

Verareolutio. Et primaratio sufficientia examinatur.

XII. **I**am vero tam est receptum Philosophicum dogma de numero decem prædicamentorum, & con sequenter de numero novem generum accidentium præter substantiam, vt quasi temerarium in Philosophia existimatetur hoc in dubium reuocare. Illud ergo ut certum supponamus ex communi sensu & ore omnium. Et rationem sufficientia illius divisionis inuestigemus. Quod enim quidam volunt sumendum esse vt creditum ex autoritate multorum dicentium, Philosophicum non est. Quod vero aiunt alii, esse veritatem hanc per se notam, verum non est: quæ est enim euidentia ac immediata connexio inter illa extrema? Communiter ergo ratio huius sufficientiæ sic sumi solet, nam prætermissa substantia quæ per se est, & primum genus constituit, accidentium genera per habitudinem ad substantiam distinguuntur, Aut ergo accidens intrinsece afficit substantiam, vel tantum extrinsece. Si intrinsece, aut absolute, aut relativæ. Et absolute, aut ratione materie, vt quantitas, vel ratione formæ vt qualitas. Relatiue autem, ad a liquidum. Sivero extrinsece, aut in ordine ad potentiam actiuum, vel ad passiuam, vel ad neutram earum. Primo modo constituitur actio: secundo passio. Si vero tertio modo, ulterius distinguendum est, nam vel talis affectio conuenit per modum mensuræ, aut non. Et ruris si per modum mensuræ, aut est mensura quantitatis absolute, & constituitur ubi aut cum certo ordine partium, & constituitur situs, aut est mensura durationis, & constituitur tempus. Si vero non habet rationem mensuræ, constituitur habitus. Hæc ratio vel sufficientia desumpta est ex D. Thoma 5. Metaphysic. lect. 7. Eamque amplectuntur moderni Scriptores.

XIII. *In scriptores.*
Est tam difficilis ex multis capitibus. Primo, quia falso numerantur omnia sex ultima praedicamenta inter formas extrinsecus denominantes. Nam *passio* non denominat *extrinsece*, sed *intrinsece*, ut per se notum est. Quod si dicatur *extrinsece* denominans, quia respicit *extrinsecum agens*, eadem ratione *omnis relatio*, *imo* & *omnis habitus & actus immobiles* dicentur *extrinsece* denominare, quia respi-
cient terminos vel obiecta *extrinseca*. Respondent aliqui, *licet passio interdum intrinsece inhaereat*, ta-

men non semper: nam cum aliquis mouetur locali-
ter, aut ueste induitur, aut vinculis ligatur, aliquid tam ^{est} _{est} patitur, quamuis ei non inhereat forma à qua pati. ^{17.7.4.}
tur: quia ne locus, quem inreditur, ei inhaeret, nec ^{est} _{est},
vefis qui induitur, nec vincula quibus ligatur. Sed
hoc non recte dicitur: omnis enim physica & vera
passio patienti inhaeret: nullus enim vere pati dicitur
proper extrinsecus denominationem, vt Aristote-
les aperte docet 3. Physicorum capite 3. & 3. de Ani-
ma, capite 2 & ibi Commentator. Diuus Thomas &
omnes. Alioqui sicut actio dinisia est in transeuntem
& immanentem, ita fuisse passio diuidenda. Neque
exempla illa quicquam probant, nam mutatio quae
est in motu locali intrinsecè inhaeret mobili iuxta ver-
am Philosophiam: nam terminus proprius illius
motus non est locus extrinsecus, sed aliquid intrin-
secum ipsi mobili, vt infra in praedicamento *vbi* de-
clarabimus. Dum vero aliquis ueste induitur, si in-
gamus id fieri sine mutatione eius locali, nulla est ibi
passio, sicut quando columna affluente aqua vel ac-
re circumdatur, nihil patitur. Solum ergo intercedit
passio inter induendam uestem, quatenus misetur
ibi mutatio localis. Similiter vincula, si præcise con-
siderentur, quatenus localiter coniunguntur mem-
bris, non efficiunt passionem physicam, quatenus ve-
ro dolore vel alteratione afficiunt, non sunt ipsi for-
ma passionis, sed instrumenta: passio autem quam
efficiunt, inhaeret intrinsecè. Nulla ergo passio est for-
ma extrinsecus denominationis. Præterea situs non ex-
trinsecus, sed intrinsecus inhaeret: nam sedere, & stare
modi sunt intrinseci.

Quapropter apparentius Dixius Augustinus in libro Prædicamentorum capite octauo, quem imitatur Isidorus libro secundo, Origenes capite de Categorii in tres classes distinguit hæc nouem genera accidensum, quia tria sunt intra substantiam, quantitas, qualitas & situs: tria extra, vbi, quando & habitus: tria partim intra, partim extra, ad aliquid, agere, & pati. Sed de ipsis etiam vbi, questione magna est an sit extra, vel intra: & de quando, vt posse videbimus. Contra Augustinum etiam est, quia multa qualitates dici possunt, esse partim intra, partim extra, si ad hoc sufficit habere habitudinem ad extrinsecum. Et interduum passio nullo modo est extra, si sit mere immanens. Præterea in priori sufficientia nulla ratio redditur, cur mensura quantitatis, & durationis, prædicamenta confituantur, & non mensura in tensionis vel perfectionis. Neque etiam appetatur sicut locus dicitur habere rationem mensuræ, non posse vestis illam habere: nam etiam requiriuntur qualitas inter vestem & vestitum: imo, vt supra argumentabam, vestis habet rationem cuiusdam loci, Denique nulla redditur ratio, cur prædicatum extrinsecum non excludens rationem mensuræ, sitivum tantum, cum nulla alia videantur interargendum probabiliter numerasse.

Alia ratio sufficientia expenditur.

A Litera d e dueunt hanc sufficientiam quidam Scotisti nimirum, accidentis aliud esse ab solutum, a. M
liud respectuum: absolutum esse quantitatem, vel
qualitatem: respectuum, aliud esse intrinsecus ad
ueniens, & esse aliquid, aliud extrinsecus adue-
niens. Et hoc rursus aut pertinet ad causalitatem,
aut ad mensuram, aut ad ordinem. Si ad causalitatem,
vel actus, vel passus, & sic constituitur actio, & pa-
tio. Si ad mensuram, vel quantitatis permanentis, &
sive est vbi, vel successio, & vel quando. Si ad ordinem,
aut partium, & est situs, aut totius, & est habitus. Sed
in hac sufficientia sunt aliquae difficultates tacte in
precedente: & præterea misetur in ea distinctione illa
relationum, intrinsecus, & extrinsecus aduenien-
tium, quæ & a multis censerunt falso confita, & vrimi-
num est intercessum, & ideo inepit ad rem certam
expli-

explicandam. Ac denique in omnibus illis subdiuīsionibus, nulla ratio earum redditur, sed voluntarie assumuntur, & in eis rationes aliquorum prædicatorum non recte explicantur, vt, v. g. quod habitus sit ordo totius: nam etiam locus potest dici ordo totius, & alia quæ in suis locis tractabimus.

XVI. Alter Ocham in sua logica, part. cap. 4. & quod lib. 5. quæstio. 22. colligit hanc sufficientiam ex sufficiencia interrogacionum, quæ de prima substantia fieri possunt, scilicet quantitas, qualis, &c. atque ita numerat nouem interrogaciones. Veruntamen huius numeri nullam rationem reddit in interrogacionibus ipsis: atque ita candom relinquit difficultatem.

Vnde diuīsionis sufficientia habeatur.

VIII. Q Vocirca verum esse existimo, quod Avice, dixisse referunt, nō posse ratione propria, & a priori demonstrari, tot esse genera summa & non plura, nec pauciora. Vnde neque Aristotel. alicubi hoc demonstrare conatus est, sed tanquam certum id semper supponit. Potestque in hunc modum declarari, quia scire de subiecto scientiæ non potest demonstrari, sed id supponendum est: ita etiam Metaphysica non demonstrat, sed supponit ens, & pari ratione non demonstrat a priori esse aliqua prima genera subiecte contenta, nam eadem est utriusque ratio. Imo qui putant ens non habere conceptum obiectum, dicent non aliter supponi ens esse, quam supponendo hæc summa genera esse. Addo in vniuersum esse probabile, quoties diuiduntur gradus, genera aut species rerum nō possunt a priori demonstrari tot esse & non plura, nisi tunc solum quando ad duo membra contradictorie opposita reuocatur diuīsio: nam tunc necesse est omnia sub diuīsio comprehensa in alterutro illorum membrorum contineri. At vero quando diuīsio fit per plures differentias, aut modos positivos, non video quomodo possit a priori demonstrari tot esse membra diuidentia & nō plura. Sicut in superioribus dicebamus, quanvis solum diuidantur a nobis quatuor substantiarum gradus, non tamen demonstrari non esse plures, saltem possibles, sed solum ostendit, nō esse plures nobis notos, & inde ad summum posse coniici non esse plures possibles. Ita ergo censeo de decem generibus summis, nimur eorum sufficientiam non aliter nobis constare, quam quia ex omnibus affectib. quos experimur non innotescunt nobis plura genera entium: hæc autem omnia inueniuntur primo diuersa in rationibus suis, ita vt in nullo alio genere conueniant, quod autem hoc sit, non potest melius ostendit, quam respondendo difficultatibus propositis. Hoc autem in præsenti quæstione non potest excepti, quia illæ attingunt omnium prædicamentorum materias, & ex eorum perfecta cognitione pendent: & ideo breuiter hic aliqua indicabimus, & in ceteris expectanda est singulorum prædicamentorum tractatio.

Vnde sumatur prima diuersitas inter genera accidentium.

VIII. VT ergo de 1. capit. difficultate dicamus, videntur in primis est, quanta distinctio necessaria sit ad genera summa accidentium multiplicanda, & vnde sumenda sit. Quantum enim distingui debeant accidentium genera a genere substantiæ, iam supra tractatum est. Dicunt ergo aliqui ad distinguenda genera accidentium necessariam esse mutuam reale distinctiōnem rerum sub illis generibus contentarum: quia & distinguitur ut entia realia, & summa habent diuersitatem, cum in nullo conueniant, nec inter se miscantur, vt Aristot. ait 8. Metaph. cap. vlt.

Tom. II. Metaphys.

& 1. Post. cap. 1. Et ideo videntur requirere distinctionem realē. Sed tamen iuxta hanc sententiam pauca quidem essent prædicamenta accidentium. Nam vt ex sequent. constabit sicut duo tantum sunt prædicamenta à substantia realiter distincta per se, scilicet quantitas & qualitas, ita etiam eadem tantum sunt in prædicamentis accidentium realiter, ac per se inter se distincta. Dico autem se, quia ratione horum prædicamentorum, quæ inter se realiter distinguuntur, possunt alia distinguiri realiter vel ab aliquo istorum, vel inter se, vt actio v. g. alterationis, quia ad qualitatem tendit, & cum ea realiter identificatur, distinguuntur realiter à substantia & quantitate, & ab omnibus à quib⁹ qualitas illa realiter distinguuntur & idem est in omnibus aliis accidentib. Nam quod in ceteris omnibus non interueniat per se illa realis distinctione, pater quia nec relationes distinguuntur a suis fundamentis, neq; sex ultima prædicamenta sunt propria entia, sed ad summa modi entium, vt ex discurso constabit. Quin potius nec qualitas secundum totam latitudinem suam realiter à quantitate distinguuntur, nam figura non est res distincta à quantitate, sed modus eius, vnde nec per se à substantia distinguuntur realiter, sed per quantitatem. Deniq; supra ostendimus, ad distinguendum in vniuersum genus accidentis à substantia non esse necessaria realis distinctionem: multo ergo minus necessaria erit inter accidentia.

Secunda opinio.

Secunda sententia, & valde communis, esse videtur, saltem esse necessariam distinctionem modalem inter diuersa genera accidentium, quæ sit vera distinctio actualis, & ex natura rei, antecedens in re operationem mentis: ita vt vel vnum genus accidentis sit modus alterius, vel ambo sint distincti modi aliius tertii. Et hoc saltem videtur conciencere fundatum præcedentis sententia, quod hæc genera distinguuntur sub ente, & sunt primo diuersa. Secundo confirmatur amplius, quia quæ distinguuntur genere subalterno, vel specie in eodem prædicamento accidentis, necesse est, distinguiri saltem modaliter: ergo multo magis, quæ prædicamentali genere distinguuntur. Paret consequentia, quia multo maior est diuersitas & distinctio inter genera prædicamentalia, cum nec differentias alias possint habere communes, quas habere possunt res eiusdem prædicamenti. Et antecedens pater, quia distinctio specifica est vera & essentialis distinctio: ergo inter extrema realia, est distinctio essentiæ realium, nam sola distinctio rationis inter ea, quæ sunt realia, non satis est vt ea dicantur essentialiter diuersa, vt sapientia & iustitia diuina non possunt dici essentialiter distincta. Tertio ad hoc vrgit difficultas in principio tacta, quia si hæc saltem distinctio non intercedit inter genera summa, non potest reddi ratio, cur decem potius, quam plura vel pauciora distinguuntur, quia secundum rationem, vel possunt plures modi distinguiri, vel hi possunt ad pauciora capita reuocari. Quarto, quia vt genus aliquod accidentis a genere substantiæ distinguuntur, necessaria est saltem modalis distinctio inter illa: ergo & ad distinguendum summa genera accidentium inter se. Paret consequentia, quia tam sunt primo diuersa genera accidentium inter se quam à substantia.

Hæc vero sententia non potest in vniuersum defendi, nam in primis de relationibus omnibus prædicamentibus est mihi probabilissimum non distinguiri actu a parte rei a suis fundamentis, nec tanquam rem, nec tanquam modum ex natura rei distinctum, sed solum ratione seu connotatione alterius extremitatis. Deinde de actione & passione inter se est fere communis sententia, non distinguiri actualiter ex natura rei, & tamen constituant diuersa Prædicamenta.

ta. Propter quod præcipue argumentum recedunt à dicta sententia Sone. 5. Met. q. 13. Iauell. q. 16. quidem ait de relatione & fundamento: *conitabitq; latius ex dicendis infra de actione & passione. Preterea situs, & vbi, si proportionaliter sumuntur pro situ & vbi intrinsecis, vel pro extrinsecis, non possunt inter se ex natura rei distingui.* Imo & locus sumptus pro loco extrinsecus, non distinguitur ex natura rei à superficie, sed tantum cōnotatione. Idem etiam est de ueste ut haberatē habitus, & denominat uestitum: nullus enim modus realis per hoc additur uesti supra quantitatem, & figuram, ac situm eius. Idem denique est de quando, hue forma eius sit duratio in cōmuni sive tempus, quia nec duratio à re qua durat, nec tempus à motu ex natura rei distinguitur. Quæ omnia nūc sumimus ut probabiliora nobis: in sequentibus autem probanda sunt. Quocirca opinor, si numerus prædicamentorum ultra illa tria, quæ realiter inter se distinguntur solum esset cōplendus ex aliis modis accidentalibus in re ipsa actualiter distin̄tis ac primo diuersis tam inter se quam ab illis tribus prædicamentis, solum posse illis tribus additūa duos, scilicet dependentiam seu actionem, & vbi, vel ad summum tria, si fortasse aliquæ relationes dicunt proprios modos ex natura rei distinctos, de quo postea.

Tertia sententia, eiusque approbatio.

XXI

Et ergo tertia opinio, quæ ad prædicamentorum distinctionem sufficere censet distinctionem ex modo concipiendi nostro fundato in re, quæ à quibusdam vocatur distinctionis rationis ratioinata: ab aliis appellatur distinctionis formalis. Ita sententia Sone, & Iauell. & Iatius Caprol. in 1. dist. 8. q. 2. ad 18. & 19. Ocham in 1. dist. 24. qu. 2. ad 1. pro prima opinione, & dist. 3. q. 3. vbi ait de relationibus, & in 2. quæst. 2. & quæst. 5. quæst. 22. Henric. in Summa, art. 32. quæst. 5. Et hoc ipsum sentiunt qui dicunt, prædicamenta distingui penes diuersos modos prædicandi de prima substantia, quæ est fundamentum prædicamentorum omnium. Quomodo loquitur D. Tho. 5. Met. lœct. 9. & 11. Metap. lœct. 9. in fine, & Alex. Alens. 5. Metaphys. text. 14. vbi etiam Commentator id significat. Quia vero modus prædicandi consequitur modum essendi, ut D. Thom. priori loco supra citato dicit, ideo in idem reddit diocere prædicamenta distingui penes diuersos modos essendi, ut loquitur D. Thomas quæstione prima de veritate articulo 1. & nōnulli alii ex prædictis authoribus: dummodo intelligamus illos diuersos modos essendi, non oportere esse actu distinctiones à parte rei, sed habere suūciens fundatum ratione cuius possint ita ratione distingui, ut ex eis consurgant modi prædicandi primo diuersi secundum rationem concipiendi, & abstrahendi diuersa genera.

XXII.

Hæc autem sententia sic exposta sufficenter probatur ex dictis contra alias, nam si prædicamenta accidentium non distinguntur inter se realiter, nec ex natura rei aut modaliter, non possunt nisi ratione distingui, quia non supererit alius distinctionis modulus, cum tamen necesse sit distinctionem aliquam inter prædicamenta interuenire. Rursus cum in distinctione rationis sit latitudo: videtur necessarium ut hæc distinctione inter prædicamenta sit maxima, nā in primis potest esse solius rationis ratioinantis quia hæc non habet fundatum in re, sed inquitur aut cōsurgit solum ex comparatione intellectus: unde potest in infinitum multiplicari; debet ergo esse talis distinctione rationis, quæ in re habetur fundatum. Et quia prædicamentorum genera ut à nobis cōcipiuntur & abstrahuntur, sunt primo diuersa; ideo necesse est tale esse fundatum huius distinctionis, ut ex eo consurgant habitudines vel modi denominati primā substantiā, quinon possint ad unum genericum conceprum reduci. Quapropter licet

inter ipsas formas seu quasi formas diuersorum prædicamentorum, non semper sit distinctione actualis in re, semper tamen earum distinctione secundum rationem sumitur ex comparatione, vel habitudine ad res in re ipsa distinctione, vt inter actionem, & passionem ex comparatione ad principium agendi, vel patienti, & sic de aliis. Quæ omnia ex discursu prædicamentorum omnium latius constabunt.

Soluuntur fundamenta aliarum opinionum.

Nec obstant motiva aliarum opinionum proxime posita. Ad primum enim responderemus, ad distinctionem variæ genera sub ente, necessariū esse ut omnia illa realia sint, nō tamen ut actualiter sint in re distinctione, quia distinctione aliquorum generū esse potest secundum rationem. Et cum eadem proportione somendum est, cum dicuntur primo diuersa, nimirum in eo genere diuersitatis, aut distinctionis quod participant: nam secundum illud non reducuntur ad unum commune genus.

Ad secundum negatur in primis ante edens, nam iuxta multorum opinionem in prædicamento qualitatis eadem forma caloris, vt est terminus motus, est in specie passibilis qualitas, & vt est principium agenti, est in specie potentia. Et eadem superficies ut afficit intrinsecus corpus continens, est in specie superficie, ut vero aliud continet, est in specie loci sub eodem genere quantitatis. Et (quod certius est) relatione similitudinis & dissimilitudinis sunt specie diuersæ, quamvis in re non distinguntur in eodem fundamento. Nec refert quod distinctione specifica dicatur essentialis, nam hoc ipsum est cum proportione intelligendum, scilicet de distinctione reali, aut de prædicamentali, seu conceptibili. Nec est simile de attributis diuinis, nam illa etiam si distinguntur ratione propter infinitatem, quam habent in genere entis, se mutuo essentialiter includunt: vnde in latitudine distinctionis rationis minus distinguntur, quam genera vel species diuersæ.

Ad tertium respondetur, hic potius facilius expiri primam difficultatem in principio sectionis Tertium. statim ad tocam illam uno verbo responderemus. Et inductione ibi facta probari non esse necessariam distinctionem ex natura rei inter omnia prædicamenta. Quomodo autem sint in particulari singula genera accidentium inter se distingueda, non possumus hoc loco dicere, nisi prius vniuersiisque rationem exacte declaremus, & ideo de illa difficultate plura nunc dicere non possumus.

Ad quarecum iam supra responsum est, cum de distinctione substantiæ, & accidentis ageremus vel maxime iore distinctionem requiri, inter substantiam & accidentem, quam inter genera accidentium inter se, vel certe, quamvis accidentis physicum distinguitur ex natura rei à substantia, accidentis vero metaphysicum seu prædicamentale non semper distingui in re, sed interdum conceptione nostra, & connotatione aliquius extrinseci.

Posse dari aliquod genus commune multis prædicamentis accidentium.

In confirmatione prima difficultatis in principio posita petebatur alia difficultas, nimirum an hac genera accidentium ita distinguantur, vt neque aliquam neque aliqua eorum possint habergi aliquod unum commune genus. Aliqui enim moderni nō existimant inconveniens dari aliquod genus commune, vel omnibus illis membris, vel aliquibus eorum: id enim argumentum superius facta videntur conuincere. Et non obstat convenientia in aliquo genere, quo minus diuisio illa nouem generum, & totidem prædicamentorum accidentium cōuenienter fit tradita, & fuit

& sicut est "eocell'ia: quia illa diuīsio data est, ut res omnes ad certas classes artificioser edigerentur, quibus faciliter vni possemus, ad rerum naturas cogitescendas, & ut facile posset rei essentia ab accidentibus distingui. Ad hoc autem non satis fuisset distinctio per duo vel tria membra, etiam si illa esset possibilis: & ideo oportuit in accidentibus ea genera distinguere, quæ dicunt diuersas habitudines ad substantiam, nihil curando de conuenientia confusa in superiori aliquo genere. Accedit: quod apud Arist. nunquam exp̄s legimus diuersa prædicamenta non posse in uno genere conuenire. Nam in loco superius citato ex 8. Met. v. non id dicit aperte, sed solum ait, ens non ponit in definitionibus primorum generum, & consequenter non esse genus, non tamen dicit nullum aliud posse esse commune genus. In lib. autem 10. cap. 5. dicit quidem ea: quæ differunt prædicatiois figura, genere differre, tamen idem dicit de corruptibili & incorruptibili, & tamen non propter eos excluditur commune genus logicum. Quin potius ex loco sumi potest, genera prædicamentorum non necessario esse primo diuersa, nam ibi differunt constituit differentia & diuersa, nam diuersa non aliquo, sed se ipsis differunt, quia in nullo conuenient: differens vero (ait) aliquo differens est: quare nescie est aliquid idem esse quo differunt: hoc vero idem aut genus, aut species est, omne namque differens, aut genus aut species est.

VIII. Nihilominus dicendum est cum communis sententia hæc omnia membra sub ente vel accidente distinguuntur genera primo diuersa, id est, sub nullo superiori genere contenta, neq; omnia, neque illorum aliqua. Hæc est sententia Aristot. citatis locis, & præseri. Postea c. 11. & ideo quasi per antonomasiā vocare solet prædicamenta genera: vnde in c. 9. Prædicam. ita concludit. De generibus ergo propositis ea quæ sunt dicta, sufficiant. Et Porphyri, in c. de Specie ait, in singulis prædicamentis esse & species, quæ collocantur sub genere, & sub se non continent nisi individua, & genera, quæ sub se continent species, & sub genere continentur, & genus aliquod, quod tantum est genus & non species. Et Damasc. in sua dialectica c. 36. cum decem prædicamenta distinxisset, ait: Scinduntur autem vnumquaque horum generum summum genus esse. Et rursus: Heriporvre decem prædicamentorum, hoc est summorum generum, vnum dantaxat substantia est, reliqua vnon accidentia. Et hæc est sententia communis omnium Philosophorum, qui propterea docent supremam genera singulorum prædicamentorum non confitare genere & differentia, nec esse proprie definitia, sed esse conceptus simplices.

Ex dictis etiam superiori sect. constat, nullam posse reddi sufficien̄i rationem illius diuīsionis, nisi omnia membra eius sint summa genera. Atq; eadem ratio est de numero decem prædicamentorum, nam prædicamentum nihil aliud est, quam debita dispositio & coordinatio essentiarum prædicatorum, ex quibus ea quæ in quid prædicantur de individuo fuprallud in recta linea colloquuntur ab inferiorib. ad superiora ascendendo: hæc autem linea sicut ab inferno, id est, ab individuo incipit, ita non terminatur nisi ad aliquod genus summum, alias nulli sufficiens ratio reddi potest, cur in uno genere potius quam in alio terminetur. Nec etiam poterit reddi ratio, cur substantia non constituat duo vel tria prædicamenta nempe corporis & spiritus, vel corporis corruptibilis & incorruptibilis, & spiritus, vel saltem substantia corruptibilis & incorruptibilis, quas Arist. vocat

genera diuersas. Et è conuerso nulla erit ratio cur aetio & passio ad idem prædicamentum non pertineant, & sic de aliis. Ratio denique à priori esse debet, quia modus contradictionis vel determinationis entis aut accidentis ad hæc suprema capita prædicamentorum non est per veram compositionem per differentiam, quæ possit esse extra rationem generis, quam rationem tergit Arist. in 2. Metap. & eam in superioribus declarauimus, quoad diuīsionem entis in substantiam & accidentem. Quoad presentem vero diuīsionem accidentis in houtem genera declarabitur sect. seq. & ideo de hac prima parte illius confirmationis, nihil hic amplius dicemus.

Ad aliam vero partem eiusdem confirmationis, negandum est genera diuersorum prædicamentorum conuenire in aliqua differentia essentiali & proprie contraria generis. Nam licet dentur aliqui conceptus communes multis prædicamentis, qui per modum differentiarum de eis prædicantur, ut sunt illi, essentiali, ceteri, qui in eo argumento numerantur, tamen vel sunt tantum conceptus negatiui, vel non sunt vniuersi, sed analogi, vel certe non sunt differentiæ contrahentes aliquod genus commune extra cuius rationem sint, sed modi simplices determinantes rationem aliquam transcendentalē, quam intrinsece includunt, ut verbi gratia, illa duo membra corporum & incorporeum, valde æquiuoca & analoga sunt, nam & possunt diuidere ens ad substantiam, & accidentem, & solū secundo modo possunt habere rationem differentiarum, respectu substantiarum completer, quæ non includunt in suo præcio conceptu: non vero respectu entis vel accidentis, quæ necessario, includunt in suis conceptibus quantumvis præciosis. De differentia vero absoluti & respectivi dicendum rationem absoluti in negatione consistere, & ideo constituere differentiam essentialiæ communem multis prædicamentis. Quod si instes, quia illa negatio habet aliquod fundamentum positivum, quod per illam circumscribiatur, respondetur, habere quidem aliquod fundamentum, non tamen vnum & idem, quod commune sit omnibus accidentibus absolutis: sacer enim cognitione est communis, quamvis fundamentum eius diuersum sit. Carent etenim prodigalitas, & avaritia honestate libertatis, ex diuerso tamen fundamento. Sic igitur omnia accidentia absoluta conueniunt in caritate respectus: illa vero negatio vnicuique conuenit ex proprio modo afficiendi per se primo diuerso à quolibet alio. Vnde illa negatio etiam substantiis suo modo conuenit. Respectuum autem, si secundum propriam rationem sumatur, vnum genus constituit: si autem sumatur late, non potest constitutere genus: quia est transcendental quid inuenient in omnibus generibus, vt in superioribus tactu est, & in sequentibus latius declarabitur. Et per hæc etiam patet ad alia exempla.

Locus Arist. ex lib. 10. Metaph. exponitur.

A Nteā vero, quām respondeamus ad secundum caput difficultatis in principio positum, explicatus est locus Aristot. ex 10. Met. cap. 5. quo videbatur probari posse dari genus commune rebus diuersorum prædicamentorum. Qui sane est difficultas, quamvis nullus interpretum confutationem illius contextus declarauerit, præter vnum. Alex. Aenf. qui quandam æquiuocationem in verbis illius textus admittit. Nam cum Aristot. ait in aliquo esse idem, ea quæ differunt sūmunt differre, proprie, cum autem addit: Hoc vero idem, aut genus, aut species est ait Aenf. subintelligendum esse, hoc idem, in quo conueniunt differentia, & differunt diuersa, genus aut speciem esse. Vnde cum subdit Aristot. Omne namque differens differt aut generem, aut speciem. ait Aenf. differens accipitendum esse pro diuerso, quatenus commune est ad differens proprie & primo diuersum. Quæ expositio, si solum consideremus intentionem Arist. in eo textu, videtur sane incredibilis, nam

Genera diuersorum prædicamentorum in nulla differentia essentiali cōveniunt.

cum ibi de sola fere vocabulorum differentia tractet & propriam significationem, in qua differens est diverso distinguitur assignet, ineptissimum videri posset, vt ea vocis aequiocatione viceretur. Nihilominus tamen videtur expositione necessaria, considerata consecutio textus: nam si genera differentia vocasset Arist. ea quae sub genere conuenientiam habent, non dixisset ea differre genere, quae non habent communem materiam: nam haec differentia generica potius consistit in carentia communis generis physici: vnde statim potius subdit, ea differre specie, quae genere conueniunt: ergo intelligit genere differre, quae genere non conueniunt. Et duos modos insinuat, scilicet, differendi genere physico, vt in iis quae in materia non conueniunt, & genere logico, vt in iis, quae praedicamento distant. Ergo cum Aristot. sumit differens, vt illud distinguat in differens genere, & differens specie, sumit differens prout commune est ad diversum & proprie differens, nam dicit esse genere non est proprie differre, sed esse diuersum, quia illud in quo sunt idem, quae proprie differunt, tantum est aut genus aut species (vt ibidem ait Aristot.) illa autem, quae genere differunt, non sunt idem nec species, neque genere. Ut enim ipsa verba praeseferunt, differre genere, non significat differre sub genere, sed differre, id est, non conuenire in genere, sicut differre specie non est differre sub specie, alias individua differentia specie quia sub specie individualiter differunt. Iuxta hanc ergo interpretationem ille locus Aristot. potius confirmat communem sententiam.

Non esse plura genera accidentium
quam nouem.

XXXII. **S**upereft, respondeamus ad argumenta secundo loco posita, quibus probari videbatur, augendum est numerum praedicamentorum accidentium. Et in primo quidem argumento pertinet de his denominacionibus, *visum, amatum, & similibus*, ad quod praedicamentum pertineant, & in vniuersum petitur in illis argumentis, si extrinseca denominatio, vel forma à qua suratur, interdum constitutit directe aliquod praedicamentum, cur non semper constitutat quoties denominatio, ab aliquo reali sumitur, & quo modo omnes huiusmodi denominations sub his nouem praedicamentis contineantur, vel si non possunt haec denominations praedicamentum & genus accidentis proprie constituer, quae nam ratio differentia adhibenda sit, vel quae regula obseruanda ad huiusmodi extrinseca praedicamenta accidentia constituenta. Et quidem multa ex argumentis ibi propositis conuincere videntur non omnes has denominations sumi ab aliquib. accidentibus seu formis, quae directe in aliquo praedicamento accidentis collocentur, quatenus sic denominant: Ratio autem vel generalis regula fortasse non potest vna in omnibus trahiri, sed ex diuersis capitibus id prouenire potest.

Ad primam difficultatem de actibus extrinsece
denominantibus.

XXXIII. **V**t autem hoc aliquo modo declaremus, aduersus quascundam, tendum est, praedicamentum illud, quod per extrinsecam denominationem constituitur, tres potissimum require conditiones ex parte rei ei denominantis. Prima, vt licet non sit forma inhaerens habeat tamen aliquem modum formæ, id est, perficiens vel actuans id quod denominat: nam communis ratio accidentis includit, quod sit aliqualis forma eius cui accedit. Secunda, vt illa denominatio per se sit distincta à ceteris generibus praedicamentorum, ita vt in nullo eorum extrinseca includatur, quia praedicamenta debent esse imperfissa & primo diuersa. Tertia quod talis denominatio non sit quasi composta vel aggregata ex formis plurium praedicamen-

torum, quia in praedicamentis solum constituitur, quatenus aliquo modo sunt per se vna & incomplexa. Forma ergo extrinseca denominans, si has omnes conditiones habuerit, constituetur per se & directe in aliquo ex dictis nouem generibus, quodcumque autem denominatio extrinseca, quamvis sit aliquo modo realis, non perinet dicta est ad aliquod ex nouem generibus, semper est ex defectu aliquis ex dictis conditionibus.

Actus ergo immanentes, quatenus obiecta denominant cognita aut amata, non constitunt peculiares genus praedicamenta, immo nec peculiarem rationem aut speciem alii cuius praedicamenta, quia ut ipsa declarabimus, in ipsa entitate actus immanentes rationes possunt considerari, scilicet actionis, quatenus actus flunt à potestis, quomodo speciat ad praedicamentum actionis, & passionis, quatenus intrinseca aliquo modo mutat ipsas potentias, & qualitates, quatenus sunt formæ quædam informatas ipsas potentias. Et sub hac ratione transit denominatio horum actuum aliquo modo ad obiecta; ideoque non constitunt sub ea ratione peculiare genus, vel speciem accidentis. Primo quidem, quia illa ratio denominandi, prouenit à tali qualitate ex vi effectus formalis, quem tribuit suæ potentia, nam per eam fertur potentia in obiectum, & inde sumitur denominatio obiecti. Et ita intrinseca includitur in ipsam ratione talis qualitas. Vnde fit etiam, vt non denominet obiectum tanquam formam, vel perfectio eius, sed solum ut terminum, ad quem tendit. Et licet in modo denominandi significetur per modum passionis, tamen veram rationem passionis non participat. Et ideo in hoc non est simile de actione & passione reali, nam passio est vera affectio subiecti. Actio vero quamvis non sit affectio potentia agentis velic, est tamen veluti exercitium eius, & ideo comparatur ad illum per modum actus, & ita etiam dicitur habitudinem, omnino conditam, secundum rationem conceptam, ab habitudine passionis.

Ad secundam difficultatem de loco, vesti,
& similibus.

XXXV. **H**inc facile respondetur ad secundum in quo comparatur locus, vt denominans locantem & locatum, & vestis vt denominans vestientem formaliter, & vestitum cum actione & passione. Negatur enim similitudo rationis, quia forma vt informans, & ve denominans informatum, non dicit duas rationes diuersas, sed vnam & eandem diuersimode significat: locus autem & vestis se habent ut formæ, & ita superficiem locare non est efficere, sed in formare, ideoque ipsa vt locans, & vt denominans aliud locatum, non constituit duas rationes praedicamentales. Et similiter habitus, qui est formaliter vestiens & denominans vestitum, vna & eadē forma extrinseca est, cuius informatio illa duo intrinseca includit: sicut etiam albedo potest dici dealbans, & subiectum dicitur dealbatum.

Ad tertiam & quartam difficultatem de
denominationibus artificialibus &
moralibus.

XXXVI. **A**d tertium respondetur, denominations artificiales, si sint simplices, & aliquo modo per se ad dicta genera pertinere, & huiusmodi est illa denominatio deaurata, quae pertinet ad praedicamentum habitus, & idem est de similibus. si vero sint denominations sumptu ex aggregatione rerum plurium generum, si non oportere, vt sub uno praedicamento contineantur, sed satis esse, quod secundum partes est illa reuocentur: Et huiusmodi esse existimo denominationem exercitus, populi, Reipublice, & similes. Per quod patet etiam solutio ad quartum:

nam aliae denotationes morales, quæ in eo tangentur, sumptus sunt ex actibus immanentibus prout terminatur ad obiecta, de quibus iam dictum est. Et peculiari ratione dicuntur aliquando illæ denotationes rationis, quia non requirunt existentiam realem rei denotatricis, sed ab ea, quæ præcessit, de- sumuntur.

Ad quintam difficultatem de motu & aliis causatibus.

Ad quintum de motu, prout comparatur ad actionem & passionem, varii sunt respondendi modi, de quibus infra latius in prædicamento passionis. Nunc breuiter censio motum generatum sumptum, vt dicatur de omni mutatione, idem esse cum passione: nam motus est actus mobilis, & passio patientis, & sicut motus aicit mobile in ordine ad terminum, ita etiam passio. Quod si præcise consideretur motus, vt est via ad terminum, & illum fieri denotat, non constituit speciale rationem prædicamentalem, vel quia solum dicit ipsum terminum inesse imperfecto, & ita reductus ad prædicamentum eius, vel certo propter duas rationes supradictas in actibus immanentibus, scilicet, quia illa denotationis & est intime inclusa in formalitate passionis & actionis, & quia non comparatur ad terminum per modum formæ sufficientem subiectum, sed solum per modum viae aut habitudinis tendentis ad terminum: sic enim (vt est probabile) generatio, vt sit in materia prima, habet rationem passionis accidentis, pter quod illa causalitas intentionalis potius quam realis dici solet & motio metaphorica, & ideo nece- se non fuit peculiare prædicamentum propter hanc causalitatem constitutire. Causalitas autem formæ non est aliud, quam eius informatio, quæ intrinsece pertinet ad esse illius rei, quæ per formam constituitur: ideo non magis informatio, quam forma, constituit speciale prædicamentum. Vnaque ergo informatio ad prædicamentum, genus, & speciem suæ formæ reductus. Sicut enim informatio formæ substantialis, quia intrinsece pertinet ad constitutionem substantiarum, non est accidentis, sed aliquid ad prædicamentum substantiarum pertinet, ita proportionaliter dicendum est de informatione quantitatis, qualitatis, &c. Atq; hinc etiam sit, vt abstracta & concreta accidentia ad eadem prædicamenta proportionaliter pertineant, quia, vt supra dicebamus, concretum accidentis, prout formaliter pertinet ad genus, vel prædicamentum accidentis, solum addit actualem informationem seu informationem subiecti. Causalitas autem materie, quatenus ex ea constat compositum, eadem ratione non constituit speciale genus entis quia causalitas formæ, quia etiam est causalitas intrinseca pertinet ad constitutionem alicuius entis, præsertim causalitas materiarum primæ respectu compositi, quod est per se unum. Vnde probabile est talen causalitatem materiarum in re non esse modum distinctum a causalitate formæ, vt supra dictum est. Quatenus vero materia est causa generationis rei, sic dicendum est passionem vel passio est, pertinere ad causalitatem materiale, quia est effectus subiecti, vt passum est, qui respectus ad causalitatem materiale pertinet, saltem in ordine ad effectum in fieri, vt in superioribus declaratur. Hic autem posterior effectus non habet locum in forma, quia forma vel forma, non est causa generationis, sed potius effectus.

Dices, si ratio causæ vel omnis, vel aliqua constituit speciale prædicamentum accidentis, cur non etiam ratio effectus ut sic? hæc enim proportionaliter respondere debet ratione causæ ut causa est: respondeo rationem esse in promptu ex dictis. Si enim in effectu consideretur res facta, sicut in prædicamento ponitur, vel potius in omnibus prædicamentis, nam in illis non constituitur nisi res creatæ, quæ omnes sunt effectus quidam: quamquam ad constitutionem prædicamenti, vel ad divisionem, de qua nunc agimus, non referat, quod res sint actu effectæ seu causatae, vel quod causari possint: nam utroq; modo res sunt eiusdem naturæ & essentia, quia in præsenti consideratur. Quo sensu verum est, rem in actu & in potentia eiusdem esse generis & prædicamenti. Si vero in effectu consideretur relatio prædicamentalis, sic in aliquo prædicamento collocatur simul cum relatione causa. Si deniq; loquamur de effectu quoad puram & formalem denotationem effectus, sic eadem ratione non constituit speciale prædicamentum distinctum à reliquo, quia supra dicebamus motum, quatenus est via ad terminum, non constitueret speciale prædicamentum: quia esse effectum idem est, quod esse terminum motus vel productionis. Unde in omnibus effectibus talis respectus vel denotationis includitur intrinsece, vel in actione, sicut actus sumatur, quia omnis actio aliquid agit: vel in prædicamento passionis si passus sumatur, nam per omnes passionem aliquid sit. Vnam excipio creationem passionis, quæ prout est fieri sui termini, non est vera passio. Illa vero sub ea consideratione non habet rationem accidentis: quia cum terminum non supponas, sed potius ad illum constitendum tendat, non potest illum respicere vel subiectum, neque accidentaliter illum efficere: quæ ratio communis est etiam cuilibet passioni seu mutationi quatenus ad terminum tendit, & illum fieri seu factum esse denotat. Et ideo sub ea ratione vel reductus ad prædicamentum sui termini, vel certe in ratione actionis aut passionis includitur.

Ad sextam difficultatem de quibusdam accidentibus angelorum.

In sexta difficultate petitur ut explicemus, an rerum immaterialium accidentia sub his generibus collocentur. Et quia in ceteris res est clarior, specialiter id inquiritur utrū, & de durationibus angelorum. Quæ res explicanda est ex professo inter disputandum de generibus vbi, & quando. Et ideo breuiter dicitur, prout hæc sunt accidentia angelorum, sub his generibus comprehendendi, etiam diuerso modo in eis sint, quam in rebus corporalibus. Nam sicut substantiarum angelicarum diuersum habent essendi modum quam corporeæ, & nihilominus ad idem prædicamentum pertinet, & ita accidentia harum substantiarum cum proportione sumpta possunt habere vniuersalim conuenientiam in propriis generibus, ratione cuius ad eadem prædicamenta pertincent, ut in singulis videbimus.

Ad septimam difficultatem de proprietatibus prædicamentorum.

In septima difficultate queritur de proprietatibus quæ Aristoteles tribuit singulis prædicamentis accidentium, an illæ etiam propria genera accidentium constituant. Ad quod dicendum est breuiter, ex illis proprietatibus quædam esse, quæ constunt in relatione actuali, vel aptitudinali, quæ ad prædicamentum ad aliquid vel directe pertinent, vel reducuntur ratione aptitudinis, seu connotacionis, ut esse æquale, vel inæquale, &c. et alia addunt solum negationem ut non habere contrarium, alia connotant solum aliquid extrinsecum, ut habere contra-

contrarium, alia explicat intrinsecum modum propriæ entitatis, ut habere intentionem. Et haec omnes proprietates non addunt nouum aliquod genus, ut ex ipsa declaratione satis constat. Quando vero proprietas alicuius accidentis, est positiva, & dicit proprium ac speciale modum afficiendi subiectum ad proprium genus accidentis, semper tamen spectabat ad aliquod ex nouem generibus supra numeratis: sicut enim figura potest dici proprietatis quantitatis & habitus potentiarum, & tamen ad genus qualitatis pertinente. De ratione autem mensuræ, quæ ibi specialiter tangitur, existimo non pertinere ad essentiam alicuius accidentis, imo neque esse realem proprietatem intrinsecam alicuius praedicamenti, sed solum esse denominationem quendam in ordine ad auctus rationis, de qua re dicemus late tractando de quantitate.

Ad ultimam difficultatem de postprædicamentis.

XLII.

Nvltima difficultate petitur cur Aristoteles qualidam res, vel denominations in postprædicamentis posuerit, si divisione accidentis per nouem genera est sufficiens. Pater autem facile responso ex dictis: nam de motu iam dictum est, alia vero denominations non sumuntur ex formis sufficientibus, sed ex coexistentiis, vel ex connotacione alterius extrinseci ut esse simul, aut prius, aut habere oppositum, & in vniuersum, habere, ut sic, non dicit rationem formæ, nam etiam subiectum habet accidentia & totum partes, & res etiam omnino extrinseca haberi dicitur. In his ergo denominationibus nulla interuenire propria ratio accidentis, nisi fortasse quatenus aliqua relatio in eis interuenire potest. Et ideo Arist. vt omnes loquendi aut denominandi formulas, quæ ad doctrinam tradendam conferre possunt, explicaret, illas in postprædicamentis declarauit.

SECTIO III.

Vtrum prædicta divisione sit vniuoca vel analogia.

I.
Vtrinque
ratio dubi-
tandi.

Ratio difficultatis est, quia nullus modus analogiae hic interuenire posse videtur, nam accidens non dicitur de ceteris accidentibus per attributionem ad aliquod vnum sub accidente contentum, ut per se notum est. Quod autem omnia sunt entia vel accidentia per habitudinem ad substantiam, non sufficit ad analogiam inter ipsa, quia illud, ad quod omnia respiciunt, non continetur sub conceptu accidentis. Sicut substantia creatrix etiam sunt substantia per attributionem aliquam ad increatam & nihilominus sunt vniuoco substantiae. Ne igitur etiam hic interuenire potest analogia proportionalitatis, quia accidentia non sunt extrinseca aut Metaphorice accidentia, sed proprie & intrinsece: proportionalitas autem non constituit analogiam, nisi vbi interuenire Metaphora vel proprietates in aliquo extre- morum, ut supra dictum est. Nam genus etiam dicitur de speciebus secundum proportionalitatem, quæ veritatem ac proprietatem rei non excludit. In contrarium vero est, quia si accidens esset vniuocum, esset genus, & consequenter non essent nouem genera accidentium summa.

Prima sententia. Accidens esse analogum.

II.

In hac re fere omnes, qui sentiunt ens esse analogum ad substantiam & accidens, sentiunt etiam accidens esse analogum ad nouæ genera. Ita tenet Catechistus de ente & ess. cap. 7. quæ. 15. ad 4. In quo infe-

rebatur accidens fore genus, si esse inesset essentia & commune omnibus accidentibus. Idem tenet Socratus. 4. Metaph. qu. 1. vbi ad 1. ait, genera praedicatorum esse primo diuersa, quia in nulla ratione vniuoca conueniunt; & lib. 12. qu. 47. ad 1. etiam ait, primo diuersis nihil esse commune vniuocum. Quod item insinuat Alex. Ateni. 5. Metaph. f. 33. in fine, vbi etiam fauer Philosophus: negat enim ea, quæ differunt prædicamenta figura, posse resoluti in unum. Sed potest intelligi de uno genere. At obstat huic respondioni, & consequenter fauer huic sententia Diuus Tho. 1. cont. Gent. capite 32. ratione 3. vbi probat nihil praedicari de Deo & creaturis vniuoco, quia nihil praedicatur de eis ut genus vel species, & c. quæ ratio applicari potest ad accidentes: vel ergo fatendum est esse genus, vel negandum esse vniuocum. Atque eodem modo fauer Porphyrius, tum enumerando quinque praedicabiliæ, præter quæ non agnoscit aliquid aliud praedicatum commune & vniuocum, alioqui aliud esset quoddam vniuersale, distinctum à reliquo: tum etiam quia in cap. de specie, non alia ratione censer eni non esse genus, nisi quia non est vniuocum. Præterea Arist. 1. Poster. c. 11. docet propositionem illam, in qua vnum summum genus de alio negatur, esse immemoriam: quia nullum est praedicatum superius alicuius eorum per quod demonstretur. Non explicant autem dicti auctores qualis sit haec analogia, neque in quo fundetur, aut de quo generis accidentium primo dicatur accidentis.

Secunda sententia, accidens esse vniuocum.

Propter quod alii etiam ex D. Thomæ discipulis sentiunt, accidens esse praedicatum vniuocum ad nouem genera. Ita tenet Socr. in cap. 4. Anteprædicam. quæst. 2. ad 1. idemque supponit laevius. Metaph. quæst. 1. ad 3. Anton. And. obiscentis, si inherentia est communis & essentialis quantitatis & qualitatis, foris ut accidentis sit genus: responderem, ut aliquid sit genus, non sufficere esse commune iis, de quibus dicitur, & praedicari in quid vniuoco, nisi etiam dicat determinatam naturam, & ideo non esse genus. Supponit ergo habere alias conditions, scilicet praedicari in quid & vniuoco. Atque hinc colligitur propria ratio huius sententia, scilicet, quia accidens ut sic est commune, non tantum secundum nomen, sed etiam secundum rationem, & illa ratio immediatè participatur de omnibus iis generibus, quibus est communis, fine vlo ordine eorum inter ergo habet omnia ad vniuocationem acquista. Cö sequentia pater ex omnibus dictis supra de analogia entis, antecedens vero pater quod singularis partes, quia accidens in communis definitur esse ens in alio sensu declarato sectione 1. quæ ratio communis est omnibus dictis generibus, neque vlo conuenit per respectum ad aliud. Nam cum Aristotele dixit, accidens esse entis ens, nomine entis intellexit ens simpliciter, quod est substantia, ut omnes intelligunt, & constat etiam ex 7. Metaph. vbi hac ratione dicitur substantia prior definitione accidentium, non quam aliud: participant ergo omnia accidentia illam rationem fine vlo ordine inter se: nihil ergo illi deest ad veram vniuocationem. Et confirmatur, quia analogia secundaria definiri solent per ordinem ad primum analogatum: sed genera accidentium, nec sub ratione communis accidentis, nec ut talia accidentia sunt, definitur per respectum ad aliquod ex dictis generibus accidentium: ergo.

Vtrinque sententia difficultas aperitur.

Quoniam autem hi auctores admittant accidentis esse vniuocum, non tamen admittunt esse ge-

nus. Reddit autem rationem Soto, quia accidentis non praedicatur in quid: quia non significat (inquit) formaliter quidditates accidentium, sed esse eorum in substantia. Falsum tamen assumit in hac ratione, quia accidentis non dicit actu inesse, sed aptitudine, quod est de quidditate accidentis, ut supra vidimus. Item, quia omnia accidentia conueniunt in aliqua ratione non tantum accidentaliter & intrinseca, sed etiam essentialiter, quod uno conceptu abstracti, & una voce significari potest, hoc autem ratio significatur nomine accidentis, & non per modum formae, ut praedicetur in quale: ergo tam est praedicatio in quid haec, *Qualitas est accidentis, sicut haec, Corpus est substantia.*

V. Aliam ergo rationem insinuat Iauellius, & magis declarat Soto, scilicet, accidentis non esse genus, quia non habet differentias extra sui rationem, nam omnis modus, quo potest accidentis determinari ad quantitatem, qualitatem, & similia est etiam accidentis, est autem de ratione generis, ut sit extra rationem differentiarum, id est, ut secundum praeclaros conceptus in eis non includatur, nec per se de illis dicatur, ut constat ex doctrina Aristotelis 3. Metaphysic. text. 10. Quia ratio est consonantia doctrina Scoti in 1. dist. 3. quest. 3. artic. 2. & dist. 2. questio. 2. vbi iuxta doctrinam Aristotelis ait, ens non esse genus, non quia non sit vniuocum, sed quia praedicatur in quid de aliqua differentia.

VI. Hanc vero rationem in simili impugnat Ferrariensis, cont. Gent. capit. 32. dicens, recte quidem consequi, si praedicatur sit ita commune, ut non habeat differentias extra sui rationem, non esse genus, ut Aristoteles plane docet: tamen proximam huius rei causam esse, quia tale praedicatum non potest esse vniuocum: nam si esset vniuocum habere differentias de quaum intellectu non esset: Quia esse extra conceptum differentiarum non est de prima & essentiali ratione generis, nam illa solum est negatio quaedam: ratio autem generis positiva est: est ergo illa negatio consonitans, aut necessario consequens rationem generis. Et ideo a posteriori recte infertur, id quod non habet illam conditionem, non esse genus: multo vero melius sequitur a priori, quidquid habet positivam rationem generis, habet etiam conditionem illam. Et ideo repugnat dicere, aliquid esse vniuocum, & praedicari in quid de multis essentialiter diuersis, & non habere differentias extra sui rationem: quia hoc est dicere, aliquid habere completam rationem generis positivam, & non proprietatem negatiuam per consequentem talem rationem. Et confirmat: nam omne vniuocum dicit formam unam ab inferioribus abstractibilem, quia in plura essentialiter diuiditur: ergo vel per differentias proprie sumpitas, de quaum intellectu non sit, & habetur intentum, vel per diuersos modos essendi, & hoc repugnat. Primo, quia duas species qualitatis verbi gratia, sunt quidditatis accidentia, & tamen conueniunt in eodem modo essendi. Secundo, quia modi essendi non sunt de essentia rei create, cum in creaturis esse distinguatur ab essentia diuersitas autem accidentium est essentialis. Tertio, quia ab albedine, verbi gratia, essent duas quidditatis: una accidentis, & altera differentia, & ita neutra diceretur in recto de albedine, quia pars non praedicatur de toto, neque albedo esset unum simpliciter. Has enim rationes format Ferrariensis de ente, quae eadem proportione ad accidentis applicantur.

VII. Veruntamen haec obiectio non est magni momenti. Nam quod genus debeat esse natura ita limitata, ut possit praefindi a differentiis, quibus contrahitur, per se primo pertinet ad rationem generis ex Aristotele citato loco sumitur, & 4. Topic. c. 6. loco 64. & 71. Nec refert quod illa proprietas per negationem declaretur: nam per illam negationem circumscriptitur positiva proprietas, & conditio natu-

rae generis, quod nimis sit natura ita limitata, & praescisa, ut sit apta ad componendum metaphysice cum differentia specificam naturam: hoc autem non tantum concomitante, & consecutive, sed essentialiter conuenit generi ut genus est. Quod patet, quia specie essentialis est componi ex genere & differentia, sed genus essentialiter respicit speciem: ergo de essentia generis est aptitudo ad componendum speciem: in hac autem aptitudine essentialiter includitur, quod sit natura secundum rationem praecisa a differentia. Sicut est contrario de ratione differentiae est, ut secundum rationem sit praecisa a generi: nam comparantur haec duo, ut actus & potentia Metaphysica. Vnde etiam potest sumi proportionale argumentum, nam de ratione materie prima est, quod sit entitas distincta a forma, que distinctio, licet sit negatio, per eam tamen indicatur limitatio, & portentialitas materie, quae necessaria illi est, ut possit esse essentialis pars Physica apta ad componendum totum per modum potentiae: ergo proportionale ratione de ratione generis, ut metaphysica sit extra rationem differentiae.

VIII. Quapropter negandum est integrum rationem *Ad rationem quidditatem generis in hoc contineri, quod sit praecisum quiditatium & in quid, & commune ad plura quiditatium essentialiter diuersa, nisi sit determinata natura, quae generis possit habere differentias extra sui rationem.* *Quae quid requiriatur.* Particula satis insinuatur in ratione generis, cum dicatur esse id, quod praedicatur in quid de pluribus differentibus specie: quia species ad quam genus dicit relationem per propriam differentiam additam generi constituitur. Vnde licet admittatur accidentis esse vniuocum & praedicari in quid, negandum est praedicari proprie de pluribus differentibus specie, sed de pluribus primo diuersis, seu differentibus generis: quia summa genera non sunt species, etiam habent communem praedicatum vniuocum, quod sit quasi transcendens respectu illorum. Nec refert, quod accidentis praedicetur de albedine & inigratine, v.g. quae specie differunt, quia non praedicatur de illis secundum immediatam habitudinem, & relationem (quod modo intelligenda est ratio generis) sed mediis generibus primo diuersis.

IX.

Ad confirmationem autem Ferrariensis eligenda est posterior pars dilemmatis, nempe huiusmodi praedicatum commune posse determinari per intrinsecos modos, qui non sunt propria differentiae. Iam enim supra, tractando de conceptu entis, declarauimus, qualis sit ille modus determinationis, quod commune praedicatum transcendens potest limitari ad determinatas naturas, absque propria compositione cum differentiis, in quibus non includatur, sed per solam confusam aut distinctam conceptionem intellectus. Et quidem, si obiectio Ferrariensis essent efficaces, non minus probarent de conceptu analogo, quam de vniuoco, neutrum tamen probant. Ad primam enim respondeatur, duas species qualitatis conuenire in modo essendi generico aut praedicamentali: non tamen conuenire in illo modo essendi, in quo res alterius praedicamenti conueniunt: accidentis autem distinguitur in supra genera per variis modos eorum, non per modos eiusdem praedicamenti. Quocirca, quamvis accidentis diuidatur per modos essendi in varia genera, non tamen dicitur de solis rebus primo diuersis per illos modos, sed etiam de rebus distinctis sub illis modis. Adde, quod licet differentiae albedinis & nigritatis sint propriae differentiae respectu caloris vel qualitatis, non tamen respectu accidentis, sed respectu illius sunt tantum modi essendi primo diuersi, quia nullum habent commune genus, sed solum ipsum accidentis, quod quidditatis includunt. In secundo argumento comittitur *equi- uocatio*, quia cum agimus de modis essendi, non intelligimus de esse existentia actualis, sed de esse essentiae, vel de aptitudine essendi, vel potius inhaerendi

hoc

hoc vel illo modo. Tertia vero ratio minoris momenti est, eam solum sequitur in qualitate esse duos conceptus quidditatuos: unum confusum & communem accidentis, alium proprium qualitatis, quod non obstar, quo minus conceptus qualitatis sit simpliciter & per se unus, quia ratio accidentis ad illam per se determinatur, neq; etiam impedit, quo minus accidens praedicitur de qualitate non per modum partis, sed per modum totius potentialis. Eridem dicendum est de modo illo, quo accidentis determinatur ad esse qualitatis, si abstracte cōcipiatur maximè cum eius conceptus ex parte rei & rationis formalis conceptus non sit alius à cōceptu ipsius qualitatis, sed solum ex modo concipiendi, vt in superioribus diximus. Itaque rationes illæ non sunt efficaces contra dictam sententiam.

X. Maior mihi difficultas est in applicanda prædicta ratione, vel responsione ad materiam, in qua versamur. Aut enim est sermo de accidente, vt abstrahit à completo & incompleto, aut de accidente completo. Prior modo, licet sit verum, non posse habere differentias extra sui rationem, quia non potest accidentis contrahi, nisi per accidentis saltem incompletum, sicut de substantia proportionaliter diximus, non tamen est verum accidentis sic compositum esse vniuocum: quia sicut substantia non dicitur vniuocum de substantia completa & incompleta, seu de speciebus & differentiis substantiarum, ita & accidentis non dicitur vniuocum de completo & incompleto. Est enim eadem proportio, nam ratio accidentis simpliciter ac per se primo saluat in forma accidentali, quæ proprie ac per se recipit substantiam: in differentiis autem accidentibus tantum est secundum quid: neque enim differentiæ propriæ dici possunt formæ accidentales, sed aliquid formæ accidentalis. At vero, si sermo sit de accidente completo, non potest, vt videtur, procedere responsio data: nam si accidentis si sumptum vniuocum est, non potest negari quin habeat differentias extra sui rationem: nihil ergo illi deerit ad veram rationem generis. Antecedens patet primo argumento factò à simili substantia, quia, vt illa sit genus, satis est, quod substantia completa contrahatur per incompletam. Secundò, quia re vera accidentis completum non includit intrinsece in conceptu accidentis incompleti: omnis autem differentia accidentis est accidentis incompletum. Tercio, quia alias non possint assignari genera summa in singulis prædicamentis accidentium: quia non potest quantitas contrahi, nisi per differentiam, quæ sit quantitas incompleta, & sic de aliis.

XI. Responderi potest, in ratione accidentis nihil esse incompletum, quia ratio accidentis imperfecta valde est, & talis vt integre a complete seruerat in quilibet minimo accidente etiam sub inferioribus rationibus accidentium incompletum censeatur, vt verbi gratia punctus, incompletum quid est in ratione quantitatis: at vero in ratione accidentis est completum accidentis, quia tam vere inest, quam quodlibet accidentis perfectum. Sed haec responsio difficultate non caret, vt patet ex supra dictis de divisione accidentis, in completum & incompletum, vix enim potest reddi sufficiens ratio, cur illa duo membrorum locum habeant in quilibet prædicamento accidentis, & non in accidente vt sic. Nec etiam videtur posse negari, quin formæ integræ, verbi gratia, quantitatis & qualitatis, habeat inter se aliquam convenientiam realem, quam non habent cum suis differentiis constituentibus, vel contrahébentibus, quia differentia præcisè ac formaliter sumptuæ non sunt propriæ formæ, sicut in formis substantialibus datur convenientia in ratione communis formæ substantialis, quæ non conuenit differentiis, quibus communis conceptus substantialis formæ contrahitur ad hanc vel illam speciem substantialis formæ. Etillo cōceptu, qui directe communis est ad formas sub-

stantiales, dici potest concepti forma substantialis completa in communi, qui conceptus non est dubium cum habeat differentias extra sui rationem: ergo par ratione ratiocinari possumus in formis accidentibus. Difficile ergo est admissa vniuocatio accidentis, ratione reddere, cum non possit abstrahi aliquis conceptus accidentis genericus ad prædicta menta accidentium. Ac propterea alii vt hanc difficultatem fugiant, vniuocationem negant: ducuntur tamen solo argumento ab inconvenienti, & non declarant quo modo sine ordine accidentium inter se sit analogia. Hæc ergo est difficultas hucus controverteret.

Questionis resolutio.

I. N haec ergo re censeo in primis. Antecedens in tota sua latitudine vt comprehendit nouem genera, nō esse vniuocum, sed analogum. Hanc conclusionem maxime mihi persuadeo propter ea genera accidentium, quæ solum extrinsece circumstant aut denuntiant: illa enim non sunt cum ea proprietate inhaerentia, cum qua insunt cetera accidentia, quæ sunt veræ formæ informantes. Quod re ipsa & exemplis facile constare potest. Quis enim existimet cum ea proprietate & veritate vestem affigere aut informare hominem vestitum, qua albedo hominem album, aut scientia scientem? Item quo modo actio vt actio existimari potest cum eadem proprietate affigere vel informare agens, in quo non recipitur passio a passum in quo inest? Existimo ergo, accidentis primo conuenire his accidentibus, quæ proprie insunt & efficiunt subiecta sua: deinde vero per translatiōnem aut similitudinem valde imperfectam derivatum esse illud nomen ad alia, quæ quodammodo imitantur illam rationem. Vnde probabile mihi est illa maxime propria dicuntur accidentia: quæ insunt: hinc vero dicta sunt accidentia, quæ sunt circa substantiam, vt habitus, locus continens. Item quæ sunt à substantia: nam certe esse in, & esse ab, videtur habitus inesse adeo diuersæ, vt non nisi secundum quandam proportionalitatem ab eis sumptum sit dicere esse proprie sumptum, sed esse ab agente valde analogice & impropre dicitur accidentis agentis, vel potius accidere ipsi, quatenus illud denominat quodam nominatione, quæ contingenter deco dicitur, potestque ei conuenire, & non conuenire. Igitur cum accidentis, vt communis est nouem prædicamentis, sub se comprehendat tum ea, quæ proprie & interne insunt, tum etiam quæ adiacent, vel circumstant rem, & actiones, quæ à re manant, cito non insunt, non potest sub hac communis ratione esse vniuocum ad ea omnia, quæ sub se complectuntur. Atque hinc sumitur regula generalis, nimur omnina illa, quæ per solam extrinsecam denominacionem alicui accidere dicuntur, analogie tantum contingenter imitantur, cum tamen vere non ipsius sed ad modum inhaerentium se habeant. Quæ autem accidenti habent, ex singulorum tractatione constat.

Secundo dicendum est, probabile esse, accidentis, vniuocum non esse: probabilius tamen videri solam illam diuersitatem non semper sufficere ad analogiam constitutandam. In hac assertione, quid per entitatem, vel modum accidentalem intelligamus, supponendum est ex dictis supra disputatio. 7. de distinctionibus, & suaderi prior pars assertio: nam accidentialis entitas habet proprium modum informandi, & inhaerendi: modus autem accidentialis non ita: ergo videtur

dentur analogice conuenire in ratione formæ accidentalis, & in ratione accidentis, nam accidens idem significat quod accidentalis forma. Item, ratio entis longe diversa ratione, magis que diminuta inueniri videatur in his, quæ tantum sunt modi, quam in his, quæ habent propriam entitatem, ergo cum ratio accidentis rationem entis includat, etiam illa diminuta, & tantum secundum quid inueniri in modis accidentalibus, comparatione accidentalium entitatum, ergo dicitur accidentis analogice de his. Cuius etiam signum esse potest, quod entitas accidentalis sicutem per Dei potentiam potest per se, & sine subiecto conservari, modus autem accidentalis nulla ratione esse potest, nisi actu coniunctus, & modificans rem, cuius est modus.

Nihilominus tamen posterior pars conclusionis ex eo satius probari videtur, quod in eodem praedictamento accidentis continentur non tamen species, quæ habent proprias entitatis accidentales, sed etiam quæ tantum sunt modi aliarum rerum: vni genere qualitatis continentur calor, qui propriam entitatem habet, & figura, quæ tantum est modus, & densitas, quæ est etiam modus, imo de potentia idem aliqui existimant, & alii idem opinantur de actu in immanente, etiam si sit qualitas. Ergo qualitas vniuoca dicitur de propriis formis, seu entitatibus, & de modis qualitatibus: ergo etiam accidentis dicitur vniuoca de illis, nam cum accidentis sit de essentia qualitatis, non potest qualitas vniuoca conuenire his, quib. non conuenit simpliciter, & vniuoca ratio accidentis. Ex quo vsterius colligimus, etiam entitas & modus accidentalis ad diuersa praedictamenta pertinente, eam diuersitatem in ratione modi & entitatis non sufficeret analogiam constituendam: nam quoad hoc eadem est ratio, sive talia accidentia sine diuersorum praedictamentorum, sive eiusdem. Et a priori ratio est quæ illa diuersitas, & modi ex se non constituit aut habitudinem, aut subordinationem inter omnia illa, quæ talia sunt. Vnde licet vnum sit imperficius alio, non tamen dicitur accidentis per habitudinem ad aliud, & ideo hoc non satis est ad analogiam. Eo vel maxime, quod licet modus sit ex suo genere minus perfectus, quam entitas, tamen in particulari aliquis modus potest esse perfectior aliqua entitate, vt modus substantialis est perfectior entitate accidentali: igitur illa diuersitas perfectionis non semper sufficit ad analogiam constituendam.

Ex his ergo dico tertio: Quamvis accidentis in tota sua amplitudine non sit vniuocum, nihilominus respectu aliquorum negari non potest, quin de eis vniuoca dicatur. Probatur primo ex dictis, quia saltem dicitur vniuoca de omnibus speciebus eiusdem praedictamenta, vt de calore & frigore. Secundo, quia etiam dicitur vniuoca de entitate, & modo accidentalis sicutem, cum inter se non habent habitudinem, aut dependentiam. Tertio quia etiam vniuoca respirationem & qualitatem, quatenus sunt propriæ formæ accidentales realiter distinctæ à subiecto, illudque informantes. Nam respectu illarum nulla ratio analogia inueniri potest: aut enim erit analogia proportionalitatis, & hoc non, nam intercedit vbi vera conuenientia & similitudo realis: aut erit analogia proportionis, & hoc etiam dici non potest, quia de neutra dicitur per habitudinem ad illam, vt per se notum videtur. Quod enim quidam aiunt, dici prius de quantitate, quia qualitas inhaeret substantia media quantitate, aperte falsum est, nam potius qualitas ex suo genere est perfectior quantitate, cum in rebus spiritualibus inueniatur. Quod vero in rebus corporalibus qualitates supponat quantitatem, non solum non est indicium analogia, verum etiam non est argumentum, quod quantitas sit perfectior omniorum corpora qualitate, quia solum supponitur ut conditio quædam necessaria, vel per modum potestis passus: qualitas vero est per modum actus: nulla est er-

Tom. II. Metaphys.

go ratio analogia inter quantitatem, & qualitatem respectu accidentis. His ergo modis est aliqua vniuocatio in accidente, licet ipsum non sit vniuocum in tota sua latitudine, non enim repugnat idem non esse vniuocum respectu aliquorum, licet non sit respectu suorum omnium significatorum, vt supra inter disputandum de ente diximus.

Sed insurgit statim difficultas superius taeta, nimirum dari aliquem conceptum accidentis communem multis praedictamentis, qui propriæ sit generis. Nam licet ex dictis sufficienter habeatur, accidentis non posse esse genus ad omnia nouem praedictamenta, quia, vt sic non est vniuocum, sed analogum, tamen aliquis conceptus accidentis magis contratus esse poterit genus ad aliqua praedictamenta, vt si sumatur accidentis solum proprie pro eo, quod vere inhaeret, aut intrinsecè afficit subiectum, aut strictius pro entitate, & propria forma accidentali, vt distinguatur à modo, & sic communis soli qualitatæ & quantitatæ. Sic enim est quid vniuocum, & quid dictatum, & potest habere differentias extra sui rationem, vt supra declaratum est.

Respondetur negando sequelant, quia nullus conceptus potest abstrahi à rebus diuersorum praedictamentorum ita vniuocus respectu aliquorum, quin aliqua ex parte includat analogiam respectu aliorum, vel transcendentiam repugnantem rationi generis. Vt, si accidentis intrinsecè afficit solum, vt quid commune ad entitatem & modum accidentalem, licet secundum eam rationem possit habere vniuocationem, tamen vt sic multa sub se comprehendit, quæ in nullo praedictamento directe collocantur, v. g. modum inhaerentia, qui per se intrinsecè afficit solum formam inhaerentem, cum etiam subiectum cui inhaeret, & quamvis sub tali ratione sit incompletum accidentis, tamen absolute, & in latitudine eius fortasse non est magis diminutum ens, quam modus vocationis, aut passionis, quæ propria praedictamenta constitunt. Quo sit, vt de huiusmodi conceptu accidentis esse dicatur, non posse ita abstrahi, vt sit communis ad sola accidentia completa, id est, quæ directe in praedictamentis accidentium collocantur, id est, non posse esse genus, neque habere differentias extra sui rationem, neque omni carere analogia.

Rursus, si accidentis solum videtur pro entitate propria & forma accidentali, sic solum videtur quidam conceptus compositus ex duobus simplicioribus conceptibus analogis, nam conceptus formæ vt sic analogus est ad formam substantialem & accidentalem. Ille vero modus qui additur cum dicitur accidentalis non potest esse ita determinatus, & proprius aliquorum accidentium, quin ex se communis sit omnibus, nam omnia habent accidentalem modum afficiendi: illa ergo conuenientia quasi transcendentialis est, ideoque non potest constituere concepum genericum, etiam si alias sit vniuocus respectu aliquorum, ve etiam ex coniunctione plurium conceptuum analogorum sumatur vt proprius, seu determinetur ad talia significata. Ratio vero a priori esse videtur, quia hæc genera summa habent primariam quandam diuersitatem in modo afficiendi, quod maxime notum appareat in quantitate & qualitate, & id est, nulla est conuenientia inter eas secundum proprias rationes earum, sed solum in ratione accidentis (vt sic dicam) quod ex se communis est aliis. Plus ergo requiritur ad rationem genericis, quam ad rationem vniuocis praedictati etiam in quid, nam ad vna uocationem sufficit propria & uniformis, seu immediata habitudo ad plura secundum eandem rationem, ad genus autem ultra hoc necessarium est, vt nec transcendentiam habeat in forma ratione sua, neque analogiam respectu aliquorum, quod etiam ad rationem proprii vniuersalis necessarium est. Et hactenus de hac diuisione.

F f

DISP V.

XVI.
Obiectio.

XVII.
Solutio.

XVIII.